

70 ปี

แผนกเตรียมปริญญา ม.ธ.ก.

(2481-2551)

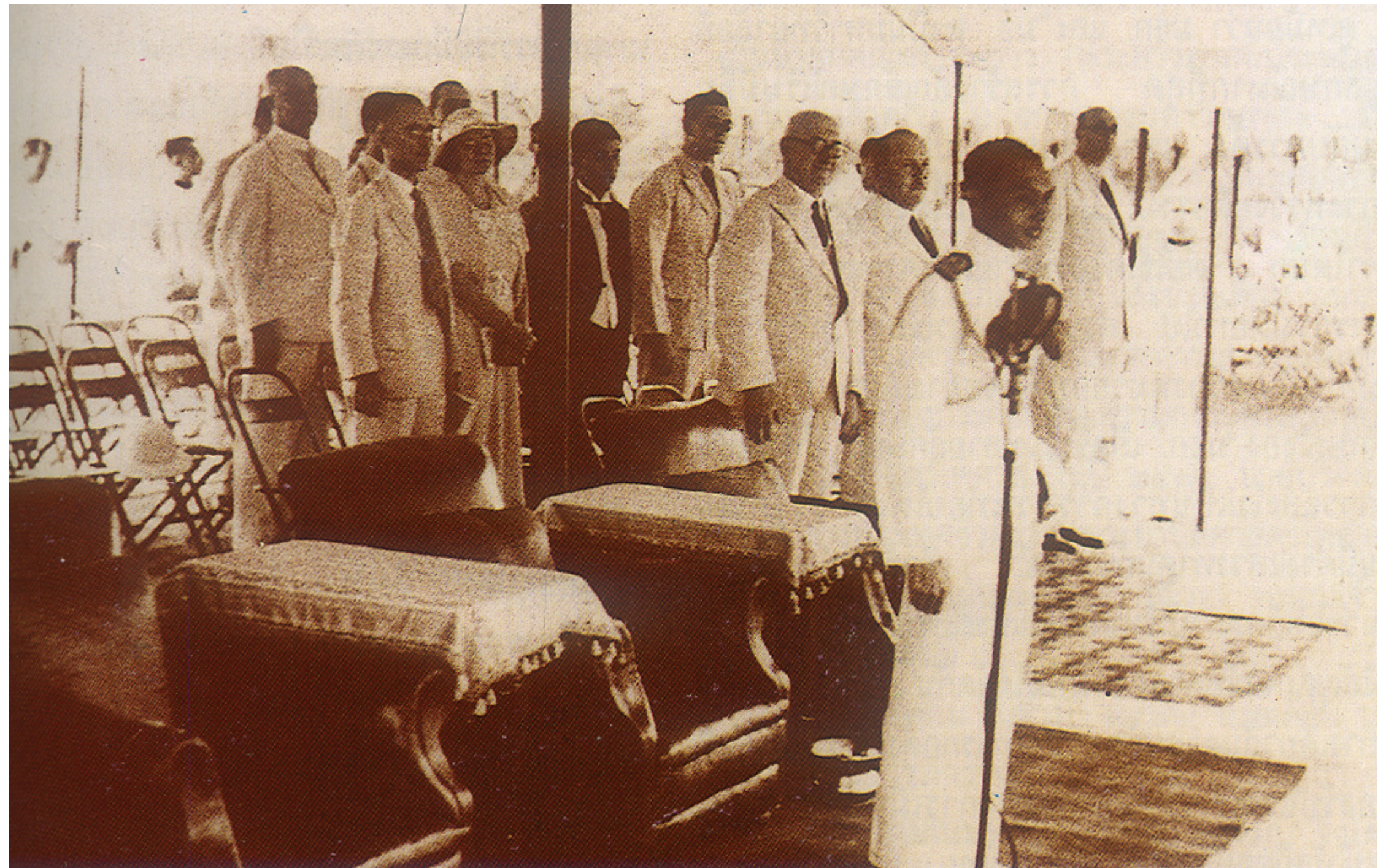

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
 แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
 email tuarchives@yahoo.com

การอภิวัฒน์, ตลาดวิชา และแผนกเตรียมปริญญา

ประเทศสยามใน พ.ศ.2475 (เปลี่ยนชื่อเป็นประเทศไทยใน พ.ศ.2482) มีดินแดนเท่ากับประเทศไทยในปัจจุบัน แต่มีประชากรประมาณ 12 ล้านคน กรุงเทพฯ มีประชากรประมาณ 5 แสนคน มีนักเรียนระดับประถมและมัธยม 794,602 คน ในจำนวนนี้เป็นนักเรียนระดับเตรียมอุดมศึกษาเพียง 2,206 คน และใน พ.ศ. 2475 มีผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 68 คน จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเดียวในขณะนั้น

พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จเป็นองค์ประธานในการเปิดตึกใหม่ เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2479

กำเนิด ม.ธ.ก. (มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง) มีที่มาจากโรงเรียนกฎหมาย ของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งในสมัยนั้นมีโรงเรียนสมัยใหม่ที่มีบทบาทสำคัญอยู่ 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนนายร้อยทหารบก (ตั้ง พ.ศ. 2430), โรงเรียนนายเรือ (ตั้ง พ.ศ. 2438), โรงเรียนกฎหมาย (ตั้ง พ.ศ.2440), โรงเรียนมหาดเล็ก (ตั้ง พ.ศ. 2442) โดยโรงเรียนมหาดเล็กได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือน เมื่อ พ.ศ. 2453 จากนั้นเลื่อนฐานะเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยใน พ.ศ. 2459 ส่วนโรงเรียนกฎหมาย ใน พ.ศ. 2476 ถูกโอนไปขึ้นกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 1 ปี ก่อนกลายมาเป็น ม.ธ.ก. ใน พ.ศ. 2477

โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม

การสถาปนา ม.ธ.ก. นั้นเป็นผลโดยตรงจากการอภิวัฒน์ระบอบการปกครองประเทศสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะราษฎรได้แถลงหลัก 6 ประการ เป็นแนวทางการอภิวัฒน์สยามโดยมีหลักข้อหนึ่งคือ “จะให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” ดังจะเห็นได้จากการเปิด ม.ธ.ก. ในลักษณะตลาดวิชาให้นักศึกษาได้อย่างกว้างขวาง โดยประกาศ พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2476

แผนกเตรียมปริญญา ม.ธ.ก. (ต.ม.ธ.ก.) ตั้งขึ้นตามแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2479 โดยหลักสูตรของ ต.ม.ธ.ก. เป็นหลักสูตรที่กำหนดขึ้นเอง มุ่งปรับปรุงการศึกษาของราษฎรให้สอดคล้องกับระบอบรัฐธรรมนูญ ได้ก่อตั้ง ต.ม.ธ.ก. ขึ้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2480 เปิดรับนักเรียนรุ่น 1 ใน พ.ศ. 2481 โดยยกเลิกระบบการศึกษาชั้น ม. 7-8 และจัดให้มีโรงเรียนเตรียมปริญญาของสถาบันระดับอุดมศึกษา 4 แห่งคือ ร.ร. นายร้อยทหารบก, ร.ร.นายเรือ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ม.ธ.ก.

วันเปิดตึกใหม่
เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2479

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรดิยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

ธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2500

อาคารสถานที่ของ ธรรมศาสตร์

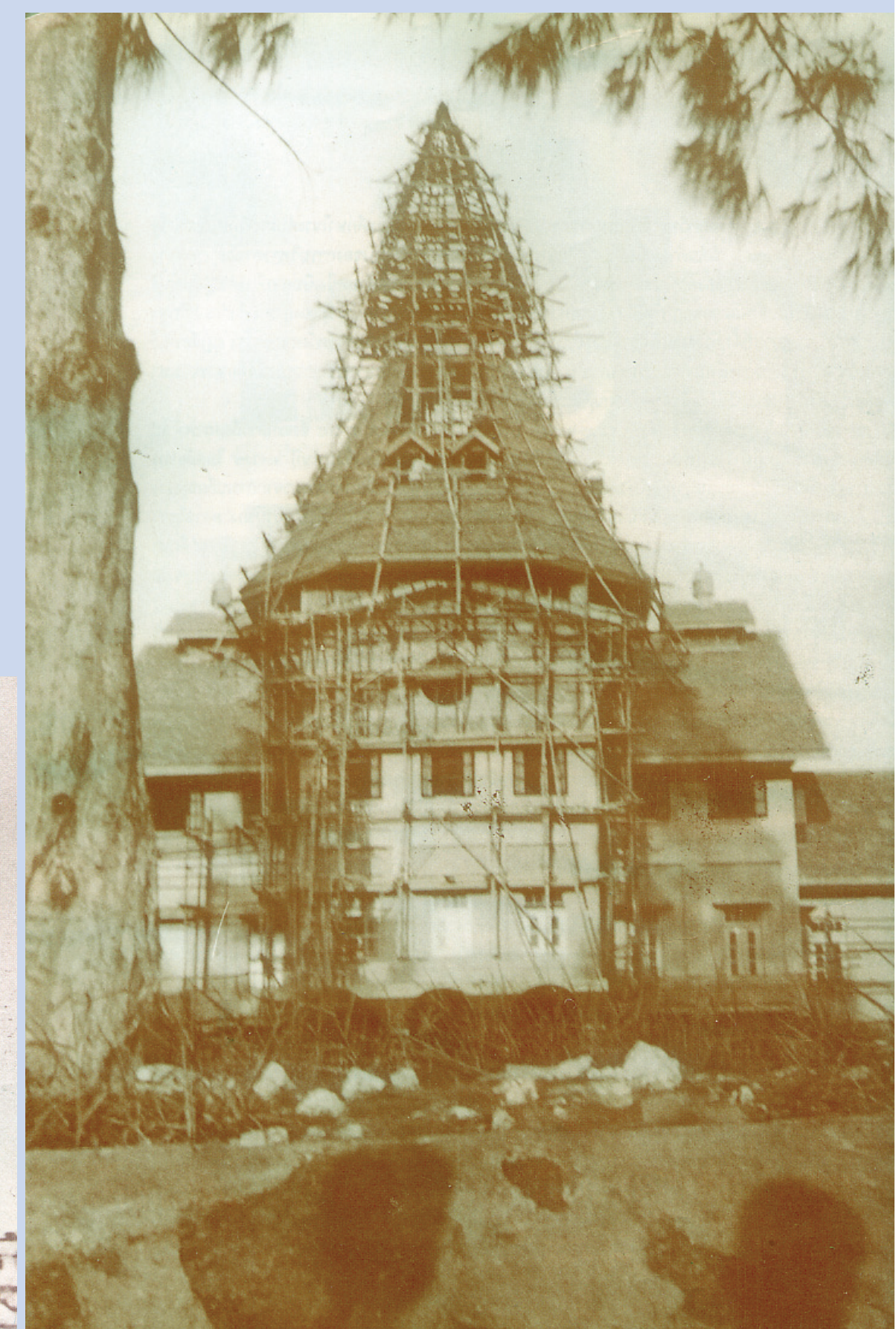
เรื่องอาคารสถานที่นั้น ได้ประกาศ พ.ร.บ. ว่าด้วยการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณโรงทหารกองพันทหารราบที่ 4 ตำบลท่าพระจันทร์ ให้แก่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พ.ศ. 2477 และ พ.ร.บ. โอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน บริเวณคลังแสง ตำบลท่าพระจันทร์ อำเภอพระนคร พ.ศ. 2479 โดยแต่เดิมเป็นที่ดินบริเวณชั้นนอกของวังหน้าสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ยกเลิกวังหน้าไป แล้วตัดสนามหลวงเข้าไปในที่วังหน้าเดิม สำหรับที่วังหน้าเดิมบริเวณวัดบวรสถานสุทธาวาสให้หรือ เว้นแต่อาคารพระอุโบสถ แล้วสร้างอาคารแบบตะวันตก ซึ่งต่อมาเป็นที่ตั้งของกระทรวงธรรมการ กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงคมนาคมตามลำดับ

บริเวณภายในกำแพงด้านพระราชวังชั้นนอก บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาให้สร้างเป็นกองพันทหารรักษาพระองค์คือ กองพันทหารราบที่ 11 เมื่อกองพันทหารราบที่ 11 ย้ายออกไป ก็ให้เป็นที่ตั้งของกองพันทหารราบที่ 4 ส่วนในบริเวณด้านในกำแพงชราได้จัดเป็นคลังเครื่องสรรพยุทธ

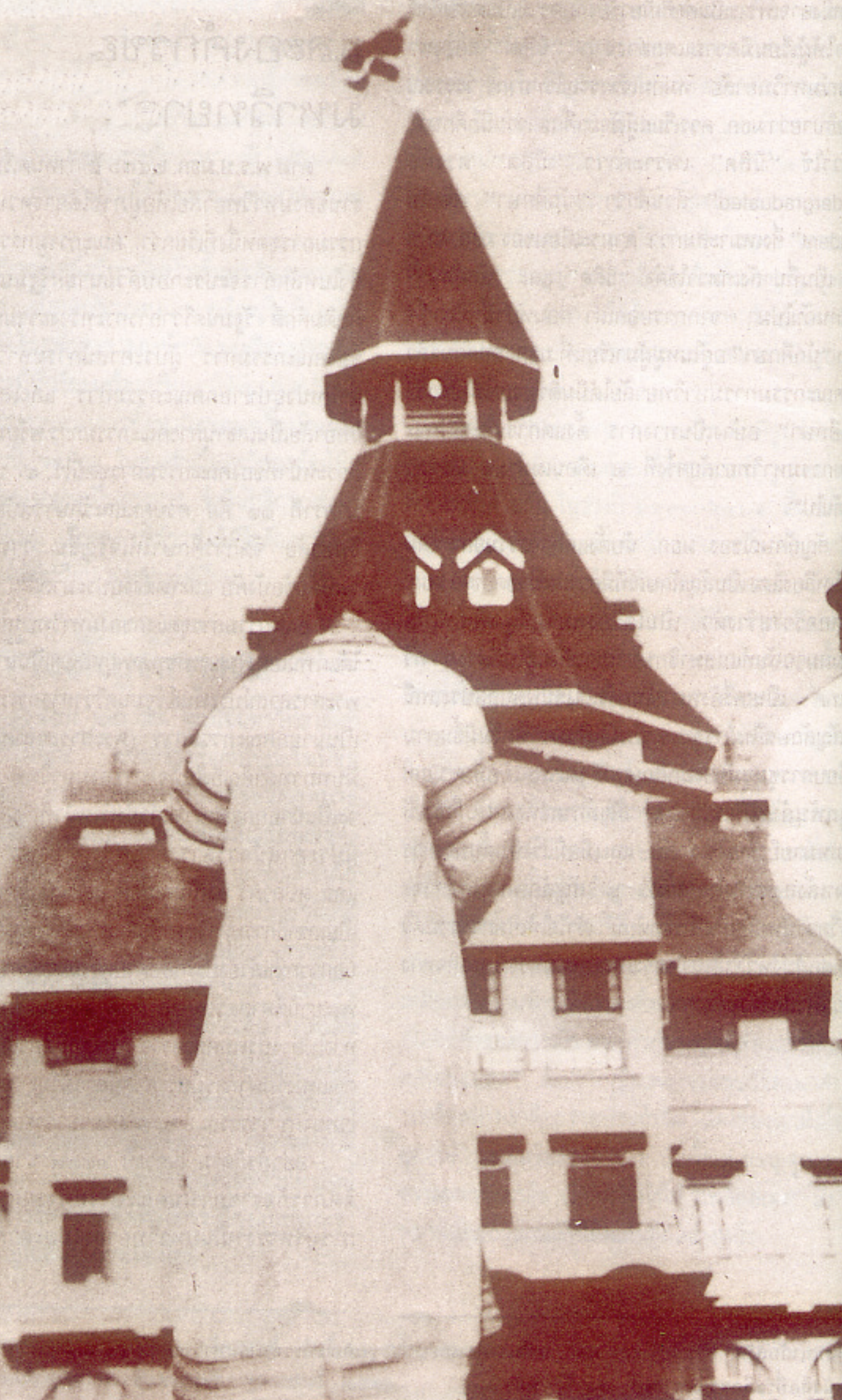
เมื่อสถาปนา ม.ธ.ก. ขึ้นใน พ.ศ. 2477 ได้รับมอบอาคาร 1-4 ซึ่งเป็นที่ตั้งของทหารเดิม ปรับปรุงเป็นตึกโดมในปัจจุบัน ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าตึกบัญชาการ เป็นห้องเรียนชั้นปริญญา เปิดใช้วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2479 ต่อมาเปิดแผนกเตรียมปริญญาใน พ.ศ. 2481 นั้น อาคารเรียนรุ่นแรกของชั้นเตรียมฯ รุ่น 1 ดัดแปลงจากโรงเก็บกระสุนปืนและยุทธภัณฑ์เดิม และได้ก่อสร้างอาคารเรียนของแผนกเตรียมฯ คือ ตัวตึกสองชั้นยาวเป็นแนวนานไปกับกำแพงชรา (เริ่มใช้ตั้งแต่ชั้นเตรียมฯ รุ่นที่ 2) ตัวอาคารเริ่มจากถึงที่เก็บน้ำประปาในปัจจุบันไปถึงประตูออกด้านสนามหลวง (บริเวณที่ตั้งคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ต่อเนื่องไปจนถึงประตูสนามหลวงฝั่งหอประชุมเล็กในปัจจุบัน) ซึ่งมีพื้นที่ระหว่างตัวอาคารกับกำแพงกว้างประมาณ 4 เมตร มีต้นลำทมมออกดอกขาวสะพรั่ง กับดงกล้วยแน่นขนัด

ตึกโดม มอก. ที่ท่าพระจันทร์ขณะกำลังก่อสร้างโดยดัดแปลงจากอาคาร ที่มีอยู่เดิม 4 หลัง สร้างหลังคาและทางเดินเชื่อมให้ติดกัน พร้อมทั้งสร้างยอดโดมไว้ตรงกลาง ซึ่งกลายมาเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในเวลาต่อมา

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรดิยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์)
ผู้ประศาสน์การ กับเด็กไทย 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2479

ชีวิตของผู้ประศาสน์การ, มหาวิทยาลัย, นักศึกษา ต.ม.ธ.ก.

นายปรีดี พนมยงค์ หัวหน้าคณะราษฎรสายพลเรือน เป็นผู้สถาปนา
ม.ธ.ก. ขึ้นมาเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2477 และเป็นประธานเปิดภาค
เรียนของ ต.ม.ธ.ก. เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2481 นายปรีดี จึงเป็นผู้
ประศาสน์การ (แปลว่า ผู้ให้) ของชั้นเตรียมปริญญาและชั้นปริญญา

เรื่องราวประวัติชีวิตของนายปรีดี สัมพันธ์กับประวัติมหาวิทยาลัยในช่วง
แรกและชีวิตนักศึกษา ต.ม.ธ.ก. โดยตรง เพราะการสถาปนา ม.ธ.ก. และ
ต.ม.ธ.ก. ขึ้นมา เป็นผลจากการอภิวัฒน์สยาม พ.ศ. 2475 ในหลัก 6

ประการของคณะราษฎร ข้อ 6 “จะให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” ดัง
นั้นทั้งนักศึกษา ม.ธ.ก. และนักเรียน ต.ม.ธ.ก. คือ ส่วนหนึ่งของผู้ได้รับผลจากการขยายการศึกษาชั้นสูงให้แก่
ราษฎร ซึ่งนายปรีดีให้ความสำคัญกับชั้นเตรียมฯ และชั้นปริญญาโดยตลอด

เมื่อกองทัพญี่ปุ่นขอเดินทัพผ่านประเทศไทย ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยากลำบากเนื่องจากภัย
สงคราม นักเรียน ต.ม.ธ.ก. ประสบอุปสรรคในการหยุดเรียนเป็นช่วง ๆ และต้องเรียนทางไปรษณีย์อยู่กับบ้าน
ยิ่งในช่วงปลายสงครามที่ความรุนแรงมีมากขึ้น มีนักเรียน ต.ม.ธ.ก. จำนวนหนึ่งได้สมัครเข้าเป็นสารวัตรทหาร
พลพรรคเสรีไทย เข้าร่วมฝึกทหารและต่อต้านกองทัพญี่ปุ่นโดยมีกองบัญชาการอยู่ที่ตึกโดม เมื่อวันที่ 8 ที่เข้ามา
เรียนในช่วงหลังสิ้นสุดสงครามโลก ซึ่งนายปรีดีมีภาระการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตรมากมาย ก็ยังห่วงใยใน
เรื่องการสอบตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ภายหลังจากที่กองทัพบกเข้ายึดครองและขอซื้อ ม.ธ.ก. ใน พ.ศ. 2494
นักเรียน ต.ม.ธ.ก. หลายรุ่นได้ร่วมเรียกร้อง ม.ธ.ก. คืนได้สำเร็จ
แต่ใน พ.ศ. 2495 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนชื่อ
ม.ธ.ก. สำเร็จ โดยตัดคำว่า “การเมือง” ออกไป กับยกเลิกตำแหน่งรักษาการ
ผู้ประศาสน์การ และแต่งตั้งตำแหน่งอธิการบดีขึ้นมาแทน

ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ ผู้ประศาสน์การ
คนแรก (พ.ศ. 2477-2490)

ความรักในผู้ประศาสน์การ

นายสุวัฒน์ วรดิลก รุ่น 3 เล่าถึงการเดินทางไปประเทศจีน ได้พบ
อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2500 ว่า

อาจารย์ ปรีดี พ.ศ. 2516

“ท่านผู้ประศาสน์การฯ คนแรก คนเดียว และคนสุดท้ายของชาว ม.ธ.ก. ... ผมต้องพบอาจารย์ปรีดี ด้วยเหตุผลสองประการ ประการแรก ท่านเป็นอาจารย์ของผม และของศิลปินบางคนในคณะ (อดีตนักศึกษา ม.ธ.ก.) อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีบุญคุณใหญ่หลวงต่อประเทศชาติและประชาชนคนไทย ... นอกเหนือจากประชาธิปไตยที่ยิ่งใหญ่ ... วีรชนผู้กู้ชาติในนามขบวนการ “เสรีไทย”... อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์... อดีตนายกรัฐมนตรี และรัฐบุรุษอาวุโสคนแรกและคนเดียวแล้ว อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ก็คือ บรมครูของปวงประชานมมหาชนผู้ใฝ่เสรีภาพและความเป็นธรรมตลอดกาล...”

นายมารุต บุณนาค รุ่น 5 เล่าว่า

“พวกเราได้มีโอกาสใกล้ชิดกับท่านผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เพราะท่านจะมาในงานของ ร.ร.เตรียมปริญญาฯ เหมือนลูกหลานให้ความอบอุ่นแก่พวกเราอย่างสม่ำเสมอ พวกเราถือว่าท่านเป็นสัญลักษณ์ของระบอบประชาธิปไตย ท่านถึงแก่อสัญกรรมไปในต่างประเทศท่ามกลางความอาลัยรักของพวกเรา ต.ม.ธ.ก. รุ่น 5 อยู่จนถึงปัจจุบัน”

พ.ต.อ.เสฐียร สินธุเสน รุ่น 5 เล่าถึงการได้พบกับอาจารย์ปรีดี ที่บ้านองโตนี ประเทศฝรั่งเศสว่า

“...ผมได้พาครอบครัวของผมไปกราบท่านเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2524 ...และเหมือนท่านจะรู้กาลล่วงหน้าว่าผมคงจะไม่ได้พบกับท่านอีก... หลังรับประทานอาหารแล้ว ท่านพุดอนุญาตให้ผมถ่ายรูปของท่านไว้ตามชอบใจ และท่านขอให้ท่านผู้หญิงพูนศุขร่วมถ่ายรูปด้วย... ผมกราบเรียนท่านตอนหนึ่งว่า จะฝากข้อความอะไรถึงถึงพวกธรรมศาสตร์รุ่น 5 บ้าง ท่านพุดว่า “ขอให้พวกเราศึกษาชีวิตของผมตามความเป็นจริง” ...นั่นคือการจากกันครั้งสุดท้าย ภาพประทับใจนี้ผมตั้งไว้ที่โต๊ะโทรศัพท์ตลอดมา หากผมตายไป ก็ขอให้ภาพนี้ตั้งอยู่อย่างนั้น เพราะได้บอกภรรยาและลูกไว้ ห้องรับแขกของผมนั้นไม่มีรูปใครเลย”

“ขอบอกให้ ขมรม ต.ม.ธ.ก.
สัมพันธ์ ไว้เป็นที่ระลึก

พูนศุข พนมยงค์
21 มี.ค. 30”

สุ. จิ. ปุ. ลิ.

(สุตตะ, จิตตะ, ปุจฉา, ลิขิต/ พัง, ใส่ใจ, ตั้งคำถาม, เขียน)

สุโข สุวรรณศิริ รุ่น 6 เล่าถึงข้อสอบวิชาภาษาไทยในการสอบเข้า ต.ม.ธ.ก. เมื่อ พ.ศ. 2486 ว่า

“...เพราะเขาสอบเฉพาะสองวิชา คือภาษาไทยกับภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศส ผมจำได้ว่า ภาษาไทยเขาให้เรียงความตามหัวข้อว่า “สุ. จิ. ปุ. ลิ. วินิมุตโต กถิโส ปณฺทิตโต ภเว” ส่วนภาษาอังกฤษถึงแม้ข้อสอบจะไม่ยาวนัก แต่ก็ยากมากสำหรับผม...”

รูปปั้น ปรีดี พนมยงค์
ที่ลานปรีดี หน้าตึกไทย ม.ธ.

ปรีดี พนมยงค์ ได้มอบคำขวัญให้กับนักเรียน ต.ม.ธ.ก. ทุกรุ่น เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2489 ว่า

“...ข้าพเจ้าจึงขอตักเตือนนักศึกษาให้ปฏิบัติตามภาษิตของบัณฑิต คือ สุ. จิ. ปุ. ลิ. ดังที่ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวถึงภาษิตนี้มาก่อนแล้วหลายหน ข้าพเจ้าเห็นว่านักศึกษาจะช่วยบ้านเมืองและมนุษยโลกได้ด้วยปฏิบัติตามภาษิตนี้ เพื่อต่อต้านกับศีลธรรมอันเสื่อมทราม เพราะความหลงเชื่อในศิลปแห่งคำโกหกหลอกลวง คำอำพรางความจริง คำแฝงความเท็จ ย่อมทำให้ผู้หลงเชื่อนั้นประพตติผิดไปจากความจริง และยังเป็นส่วนที่เกี่ยวกับประเทศชาติด้วยแล้ว ก็อาจทำให้ประเทศชาติต้องเสียประโยชน์ไปอย่างมากมาย...”

ลูกเสือสมุทรเสนซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนเตรียมธรรมศาสตร์

...ตามธรรมดาผู้ที่สร้างความเท็จก็มักจะมีศิลปที่จะหยดพิษร้ายแห่งความเท็จเข้าไปด้วยความฉลาดแกมโกงของเขา พิษร้ายแห่งความเท็จเมื่อรวมกันเข้ามาก ๆ ก็ทำให้จิตตวิญญูอันบริสุทธิ์ของมนุษย์เสื่อมทรามลงไป ความซื่อสัตย์ซึ่งเป็นสิ่งซึ่งมนุษย์จำต้องมีก็จะสูญสิ้น นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของศีลธรรมโดยทั่วไป ฉะนั้นนักศึกษาผู้ซึ่งเป็นบัณฑิตหรือกำลังศึกษาจะไปสู่ความเป็นบัณฑิต เมื่อประพฤติตามภาษิตของบัณฑิต คือ สุ. จิ. ปุ. ลิ. กล่าวคือ พังแล้วต้องตรึกตรองว่า ที่ฟังนั้นจริงหรือไม่จริง แล้วสอบสวนหาข้อเท็จจริง แล้วบันทึกเป็นความจำ

เข้าไว้ ก็จะเป็นทางป้องกันไม่ให้พิษร้ายแห่งความเท็จได้เข้ามาสิงสู่ จิตตวิญญูนักศึกษาก็จะบริสุทธิ์เป็นผู้อุดมด้วยความซื่อสัตย์ และเมื่อได้ปฏิบัติตนของตนได้เช่นนั้นแล้ว ช่วยกันต้านทานมิให้ความเท็จเป็นเจ้าเรือนอยู่ได้ในประเทศแล้ว ก็จะเป็นการช่วยประเทศชาติและเพื่อนมนุษย์ได้ด้วย... ”

คณะผู้สอนแผนกเตรียมปริญญา

อาจารย์ทวี ตะเวทิกุล

ผู้อำนวยการ นายทวี ตะเวทิกุล

ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ม.ล.แดง สุประดิษฐ์

เลขานุการ นายอาบ คอมนันตร์

คณะผู้สอน

ศ. เจ. เอฟ. ฮัตเจตสัน

นายถนัดกิจ คอมนันตร์

นายเมธี ดุลยจินดา

ร.ต.อ.เกษม จาติกวณิช

นายประยูร บุรณะศิริ

นายสง่า ศุขะบุตร

นายบุญช่วย สุวรรณศรี

นายไฉลก โกมารกุล ณ นคร

นายเกษร คุณะดิลก

นายแดง คุณะดิลก

นายสมปอง บุนนาค

นายวิบูลย์วงศ์ วัฒนประภา

นายผ่านพบ บุษยากร

นายยอดรัก กรวรรณสุต

พระเจนดุริยางค์

หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์

นายพร มลิตทอง

นายกมล มลิตทอง

น.ส.นวลจันทร์ ณ ป้อมเพ็ชร

นางประมุล ศรีเพ็ญ

นายก (ฉนิต) อยู่โพธิ์

นายวิจิตร ทิมาภรณ์

นายยัณ คงสมจิตร

นายอุบล เฟื่องประภัสสร

นายทัป วรกันต์

นายเชื้อ บุญอินทร์

พระยารวิทย์พิศาล

นายประยูร เยาหะวี

นายไววิทย์ ไวทยะพิทักษ์

นายอาณัติ คริสเตียนเสน

นายประสิทธิ์ คุณะดิลก

นายนารท สันโตษ

นายบุญยืน อันตระกุล

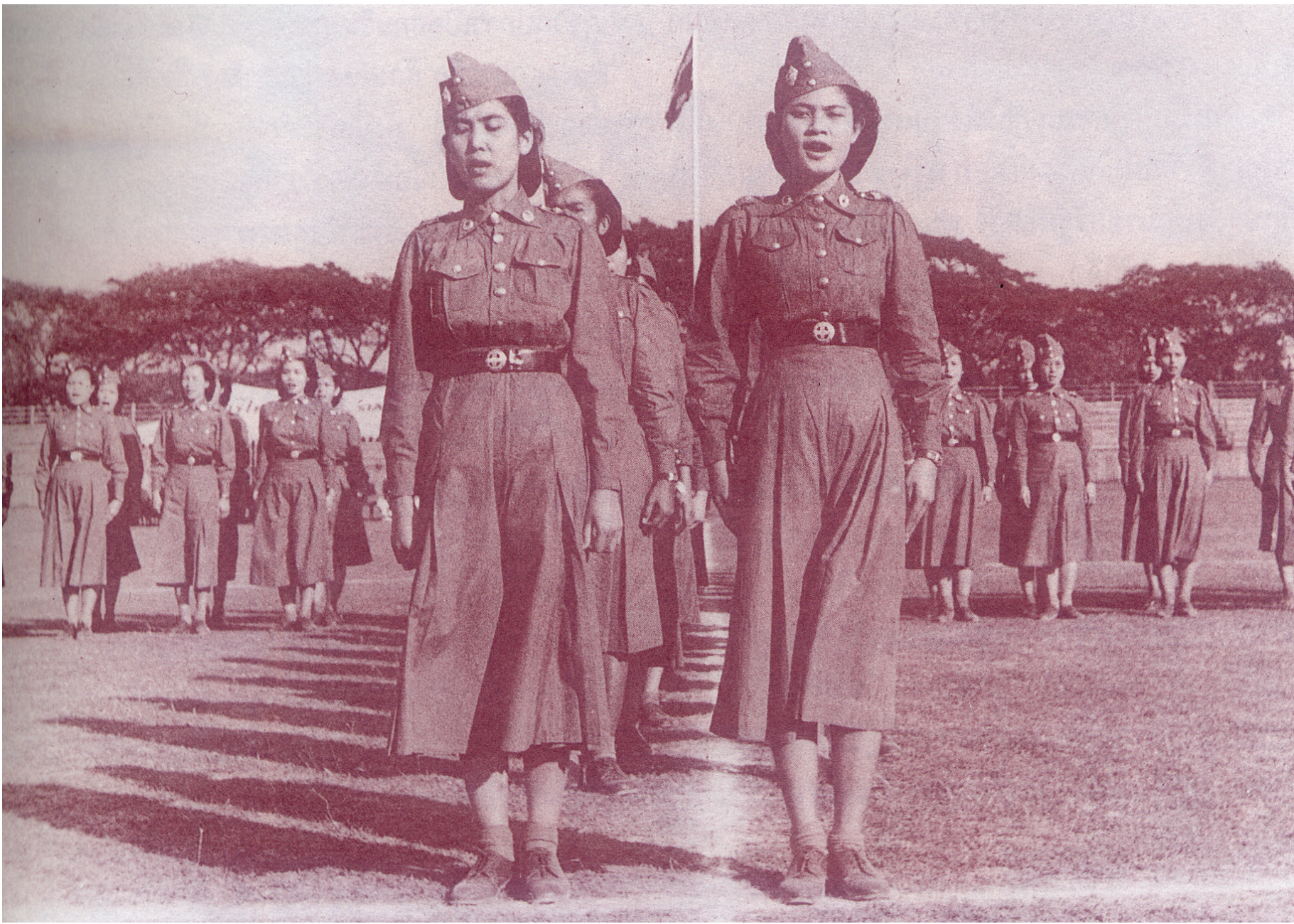
นายสุวัฒน์ นิลเสน

นายอารี ศุภโรจน์

นางพินทุโยธิน

ทีมฟุตบอลเตรียม ม.อ.ก. ปี พ.ศ. 2483-84 ผู้ควบคุมทีมคือ อาจารย์ทวี ตะเวทิกุล และคุณสวาท อินทรสุขศรี

นักเรียนหญิง ม.ม.อ.ก. ในงานแข่งขันฟุตบอลประเพณีปี พ.ศ. 2482

คณะผู้สอนแผนกเตรียมปริญญา รุ่น 8

ผู้อำนวยการ ดร.ทวี ตะเวทิกุล

รองผู้อำนวยการ นารท จันทรสันติ

เลขานุการ ประชุม กล้าหาญ

คณะผู้สอน

ม.จ.ลักษรเลิศ ชยางกูร

สอาด กลิ่นศรีสุข

นวนนาฏ อมาตยกุล

วัน นวลยง

พระยารวิทย์พิศาล (ศุข นิโลดม)

สนิท รัตตจินดา

ยัญ คงสมจิตร

สมบูรณ์ นิลรังสี

อาณัติ คริสเตียนเสน

เรือเอก อัมพันธ์น์ สมรรคจันทร์

พร้อย สุนันทเสวต

ฉลวย ตัณฑเศรฐ์ฐี

ร.ต.ท.สืบสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์

วันเปิดตึกใหม่ วันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2479

ธวัช เฟื่องประภัสสร

ทัพบ วรกันต์

เชื้อ ปริญญาธวัช

มานพ ศรีนทุ

เสวตร เปี่ยมพงษ์ศานต์

สุวัฒน์ นิลรังษี

บุศรา เสโตบล

พันทิพา อนุมานราชธน

ก้าน สภานนท์

หลวงดุษฎยศาสฐ์ย์ปวิเวท

สอาง ศรีนทุ

แปลก สนธิรักษ์

เล็ก ...

ไววิทย์ ไวทยพิทักษ์

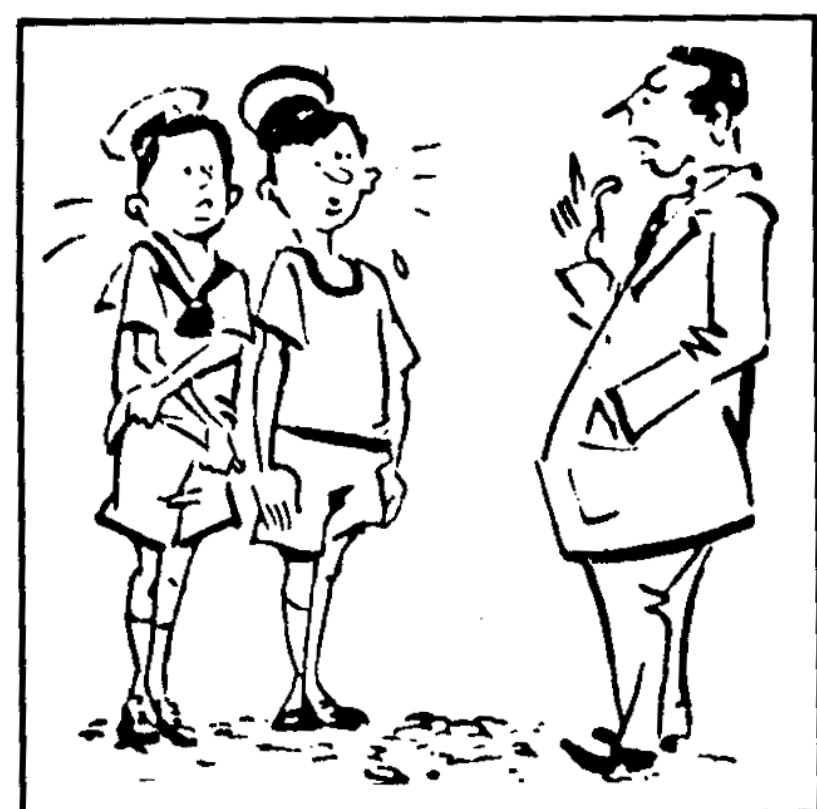
เรือตรีบรรเทา ...

นวลจันทร์ ณ ป้อมเพ็ชร

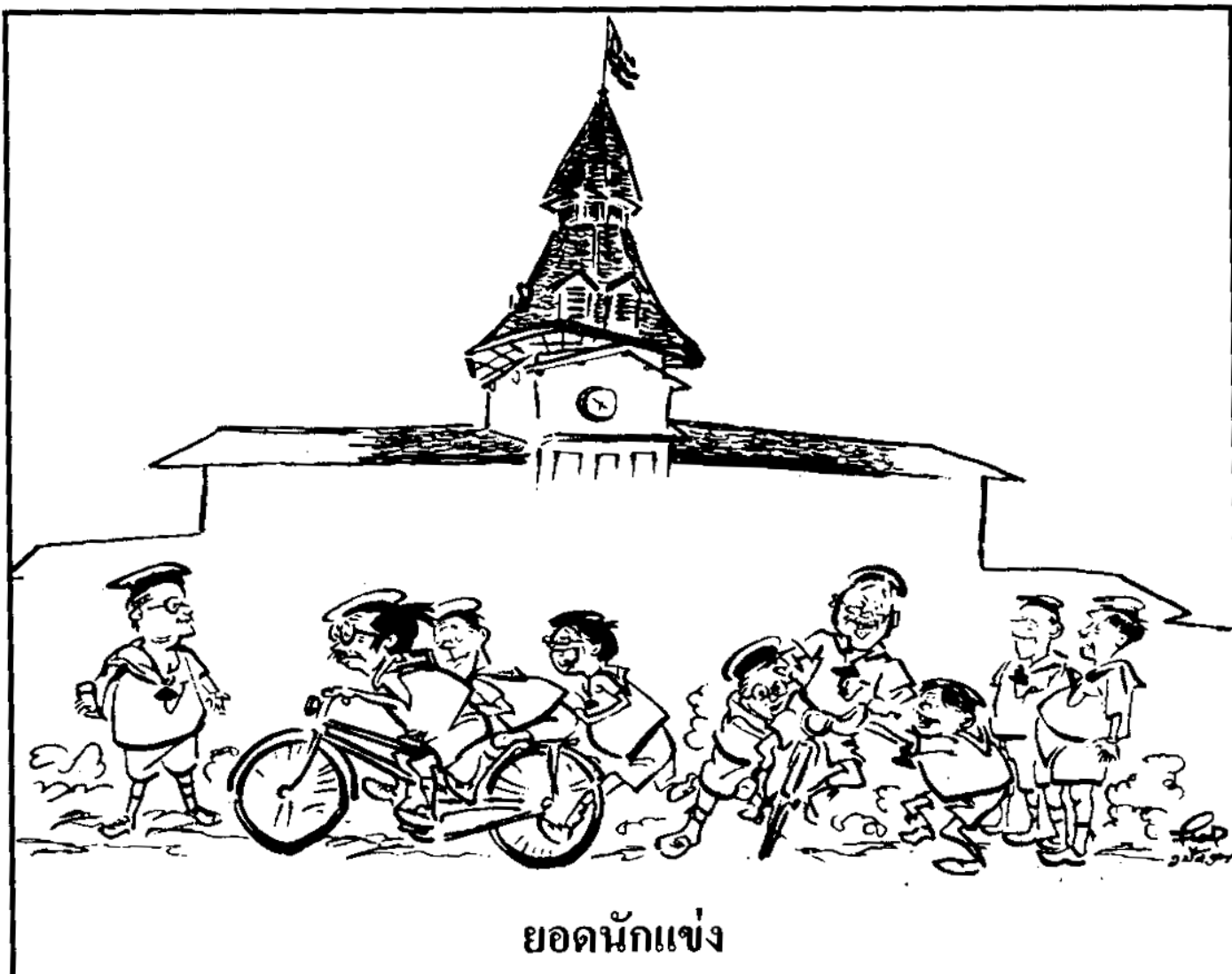
เรือตรีธนา ...

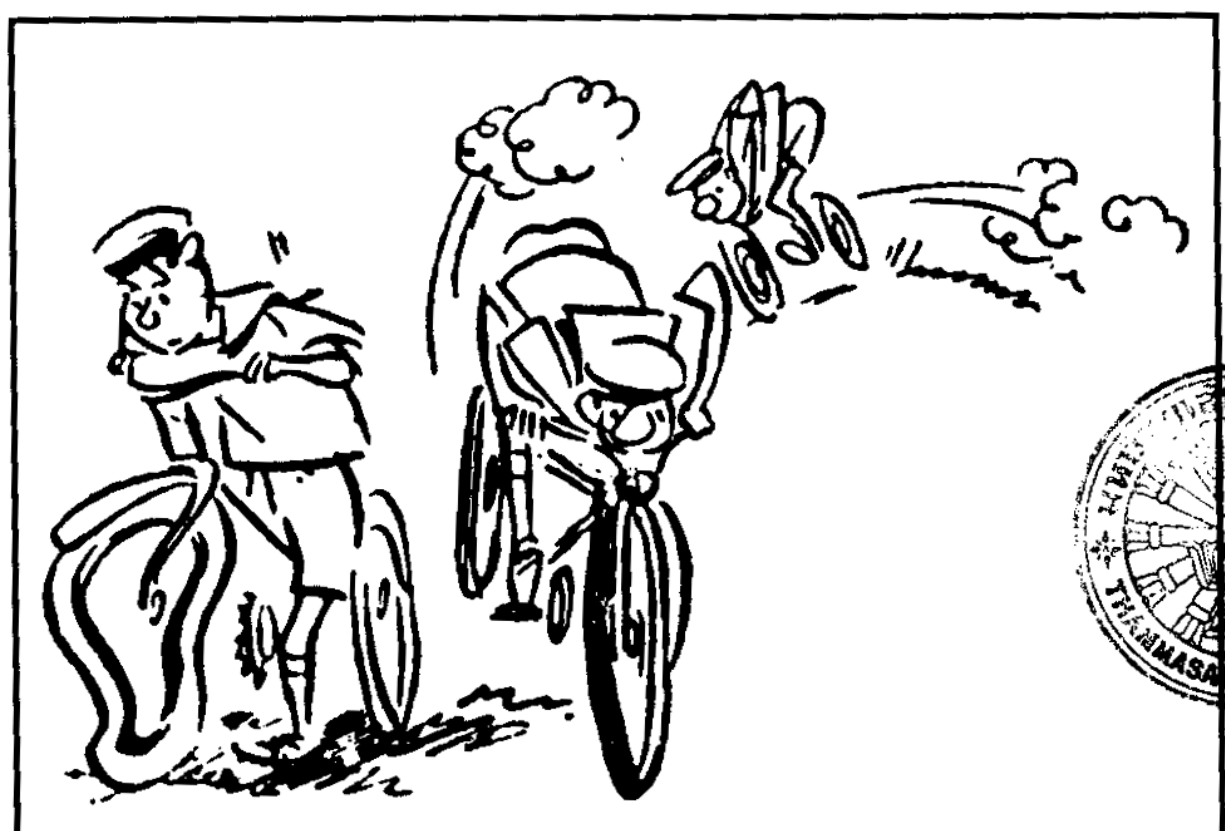
ทำความเคารพครูแล้วได้รับสตางค์

ถูกครอบบรมเรื่องภาษาฝรั่งเศส

ยอดนักแข่ง

แข่งรถหาเงินอุทิศ
ส่วนกุศลให้ครู

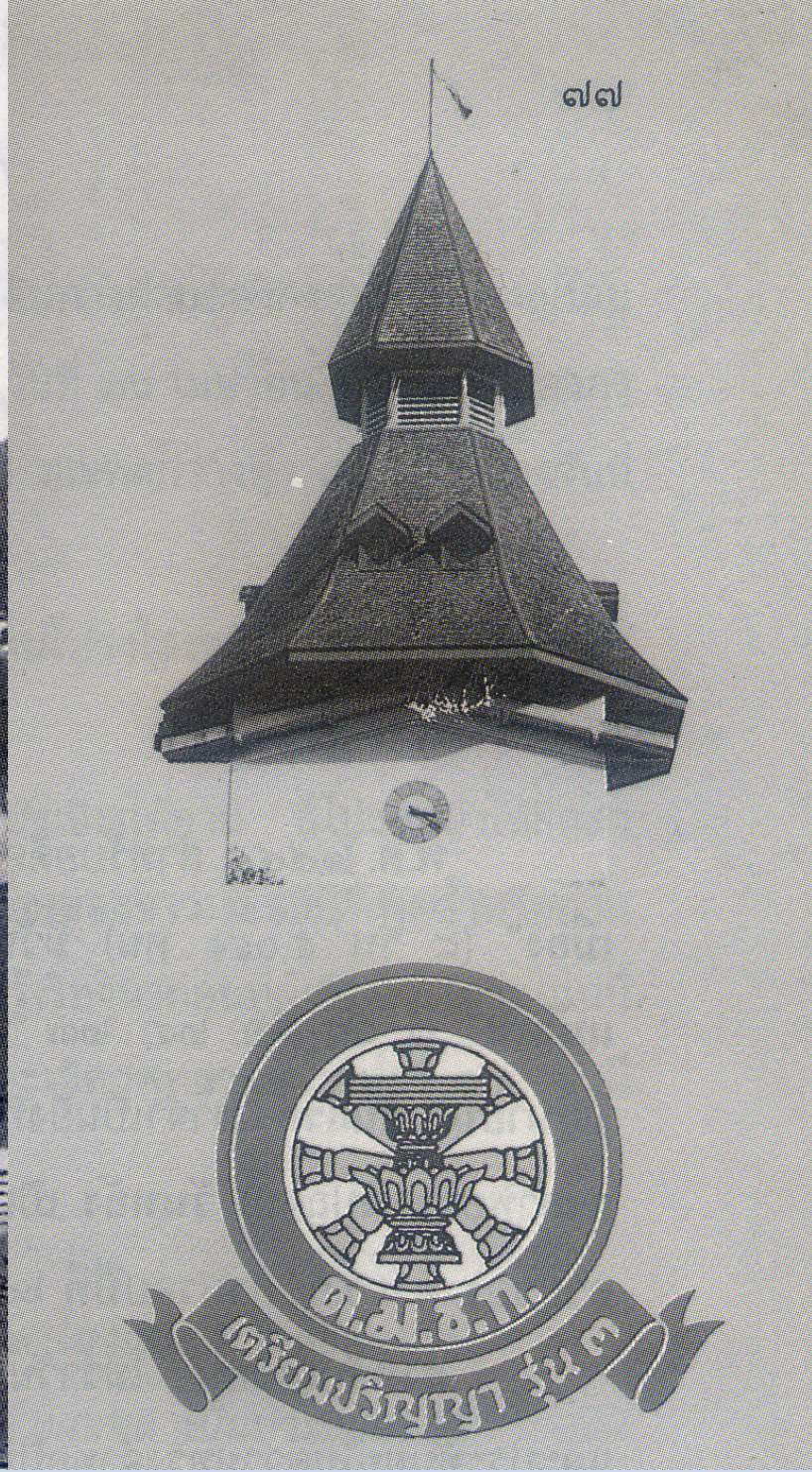

โทษของการไม่ทำบ้านและ

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

ประชาชนมาชมพระราชพิธีพระราชทานรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรสยาม
เมื่อ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475

กองเชียร์ฟุตบอล ประเพณีฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2480

หลักสูตรการเรียน

หลักสูตรของ ต.ม.ธ.ก. มุ่งปรับปรุงการศึกษาของราษฎรในทุกระดับให้สอดคล้องกับระบบรัฐธรรมนูญ มีจุดประสงค์เพื่อให้เรียนจบหลักสูตรแล้ว ได้ปูพื้นฐานความรู้สำหรับการศึกษาชั้นปริญญาของ ม.ธ.ก.

แผนกเตรียมปริญญามีหลักสูตร 2 ปี มีลักษณะวิชาดังนี้ ภาษาอังกฤษ, ภาษาฝรั่งเศส, ภาษาลาติน, ภาษาบาลี, กฎหมายเบื้องต้น, เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น, ประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย, ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจและแสดงชนชาติ, เทคโนโลยี, ประวัติศาสตร์สากล, การบัญชี, พาณิชยเลขคณิต, สุขศึกษา, ศิลธรรม, มารยาท, ดุริยางคศาสตร์, พิมพ์ดีดและชวเลข, และพลศึกษา

เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 แผนการศึกษาใหม่เปลี่ยนจากหลักสูตรเตรียมปริญญาไปเป็นเตรียมอุดมศึกษา โดยผู้ที่สอบผ่านได้ตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีสิทธิไปสอบเข้าสถาบันอุดมศึกษาแห่งอื่นได้ และ ต.ม.ธ.ก. รุ่น 8 ไปสอบตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการได้ที่ 1-6 ของประเทศในปีนั้น

รุ่น 1 เข้าเรียน พ.ศ. 2481	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2482	จำนวน	180 คน /เรียนจบทั้งหมด	191 คน
รุ่น 2 เข้าเรียน พ.ศ. 2482	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2483	จำนวน	311 คน /เรียนจบทั้งหมด	309 คน
รุ่น 3 เข้าเรียน พ.ศ. 2483	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2484-85	จำนวน	524 คน /เรียนจบทั้งหมด	495 คน
รุ่น 4 เข้าเรียน พ.ศ. 2484	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2485-86	จำนวน	747 คน /เรียนจบทั้งหมด	863 คน
รุ่น 5 เข้าเรียน พ.ศ. 2485	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2486-87	จำนวน	817 คน /เรียนจบทั้งหมด	889 คน
รุ่น 6 เข้าเรียน พ.ศ. 2486	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2487-88	จำนวน	1,119 คน /เรียนจบทั้งหมด	1,213 คน
รุ่น 7 เข้าเรียน พ.ศ. 2487	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2488-89	จำนวน	1,241 คน /เรียนจบทั้งหมด	1,439 คน
รุ่น 7 จ.อุบลราชธานี 2487	สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2488	จำนวน	102 คน /เรียนจบทั้งหมด	112 คน
รวม 8 ปี (2482-89) มีผู้เรียนจบชั้นเตรียมฯ ผ่านขึ้นไปเรียนชั้นปริญญา 5,041 คน				

รุ่น 8 เข้าเรียน พ.ศ. 2489 สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2490 มีจำนวน 454 คน (เข้าเรียน 500 คน เรียกว่ารุ่น 500 เป็นชายล้วน สอบได้ตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 156 คน) เรียนจบทั้งหมด 499 คน

มีผู้เรียนจบทั้งหมดตามหลักสูตรนี้ทั้ง 8 รุ่น 5,898 คน (ไม่รวมรุ่น 7 จ.อุบลราชธานี)

“ไอ้กร่าง” หรือรถยนต์พิเศษประจำมหาวิทยาลัย ขนาด 8 สูบ ปี พ.ศ. 2479

พาหนะที่ำนักศึกษาไปชมสถานที่ต่าง ๆ

การเดินทางมาเรียน

การเดินทางส่วนใหญ่ใช้เส้นทางรถรางสายรอบเมือง ซึ่งเกือบจะทับเส้นทางกับรถเมล์สาย 53 คือวิ่งออกจากเยาวราชมาปากคลองตลาด เลียบแม่น้ำเจ้าพระยามาท่าเตียน ท่าช้าง ท่าพระจันทร์ เลี้ยวหักมุมที่ประตูธรรมศาสตร์ เลียบไปตามแนวกำแพงชรา จากนั้นหักมุมอีกครั้ง แล้ววิ่งไปทางบางลำภู เป็นเส้นทางที่ใช้บริการนานกว่า 30 ปี โดยใช้ประตูท่าพระจันทร์

จากบางลำภู

นักเรียนชาย รุ่น 5 คนหนึ่ง เล่าว่า ตื่นราวตีสี่ครึ่ง ไม่เกินตีห้า มาทบทวนหนังสือราว 15-20 นาที จากนั้นมาปฏิบัติรับใช้พระอาจารย์ แล้วรีบอาบน้ำกินข้าวแต่งตัวไปเรียน กินข้าวเช้าแล้วออกประตูหลังของวัดเป็นด้านตรงกับอาคารอมสินสาขาบางลำภูในปัจจุบัน ลัดเข้าซอยรามบุตรี ทะลุซอยไปออกถนนข้าวสารข้ามสะพาน ตัดเข้าสนามหลวง ถึงกลางสนามถ้านาฬิกาตั้งขึ้นจากกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์) จะต้องวิ่งสุดกำลังจึงมาทันเข้าแถว

ภาพถ่ายจากเครื่องบิน บริเวณ ม.อ. ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2
จะสังเกตเห็นเครื่องหมายกากบหลังอาคารเรียน ณ.ม.อ.ก.
ปัจจุบันคือที่ตั้ง คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

จากรองเมือง

นักเรียนชาย รุ่น 6 คนหนึ่ง เล่าว่าออกจากบ้านรองเมือง นั่งรถรางสายหัวลำโพง-บางลำภู ต้องไปต่อรถรางสายรอบเมืองจึงมาถึงท่าพระจันทร์ได้

จากฝั่งธนบุรี

นักเรียนชาย รุ่น 6 อีกคนหนึ่ง เล่าว่าเดินทางจากฝั่งธนบุรี ต้องนั่งเรือเมล์ขาวของนายเลิศ จากประตูน้ำภาษีเจริญมาถึงฝั่งพระนคร แต่ทางเรือใช้เวลาเพียง 30 นาทีเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่เรือจอดรับผู้โดยสารอยู่บ่อย ๆ ถ้าไม่จอดเรือจะใช้เวลาประมาณ 15 นาทีที่จะมาถึงสะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพุทธ)

จากนนทบุรี

นักเรียนชาย รุ่น 1 คนหนึ่ง บ้านอยู่เมืองนนท์เล่าว่า ต้องลงเรือแม่น้ำมอเตอริโบ๊ตของ มร.ยอน บรุน จากตลาดขวัญ ล่องไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ขึ้นที่ท่าเขียวไข่กา บางกระบือ แล้วขึ้นรถรางสีเหลืองไปลงสะพานเสี้ยว แล้วข้ามสนามหลวงข้ามกำแพงโบราณ เข้าประตู (รุ่น 1 เป็นรุ่นเดียวที่ต้องเข้าประตูฝั่งสนามหลวง) ถ้าไม่ลงที่สะพานเสี้ยว ก็ต้องลงที่บางลำภู ขึ้นรถสายรอบเมืองไปลงที่ท่าพระจันทร์

การเรียน

การจัดห้องเรียนเป็นไปตามผลการสอบเข้าเรียน การสอบประจำภาค และสอบไล่ โดยจัดลำดับตามผลการสอบทั้งหมด และมีการย้ายห้องตามผลการสอบ ต.ม.ธ.ก. รุ่นแรกแบ่งเป็นห้องเรียนจำนวน 6 ห้อง แบ่งเป็นห้อง ก, ข, ค, ง, จ, ฉ โดยทุกๆ เดือนมีการสอบซ่อม 1 ครั้ง ครบ 3 เดือนมีการสอบซ่อมประจำภาค เก็บคะแนนไปรวมสอบไล่ตอนปลายปี ใน 1 ปีมี 3 ภาค

รุ่น 2 มีจำนวน 324 คน เริ่มต้นจากห้อง ก ห้อง ฏ และ ฐ อันเป็นห้องพิเศษ สำหรับผู้จบภาษาฝรั่งเศสจาก ร.ร. อัสสัมชัญและเซนต์คาเบรียล เมื่อสอบภาคต้นแล้ว นักเรียนจะย้ายห้องไปตามคะแนนที่สอบได้ และเป็นรุ่นแรกที่มีนักเรียนหญิงเข้ามาเรียน

รุ่น 6 มีจำนวน 1,119 คน แบ่งออกเป็น 20 ห้อง ในขณะที่รุ่น 7 มีจำนวน 1,241 คน แบ่งออกเป็น 24 ห้อง

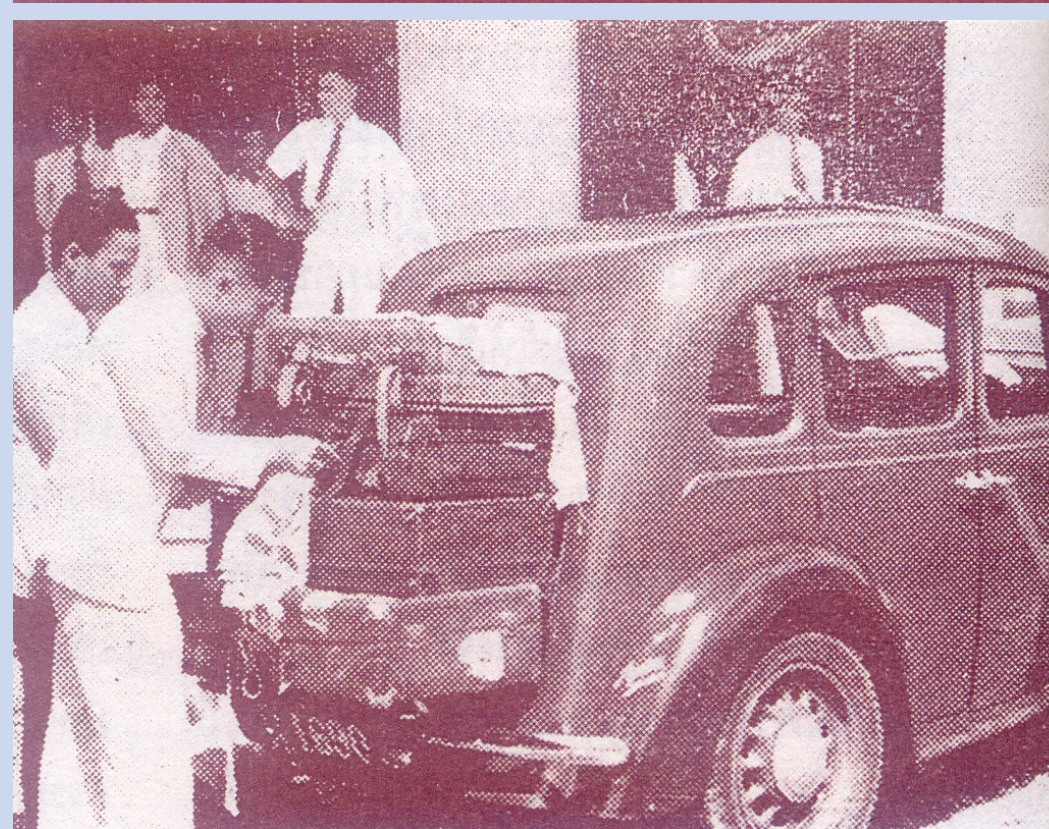
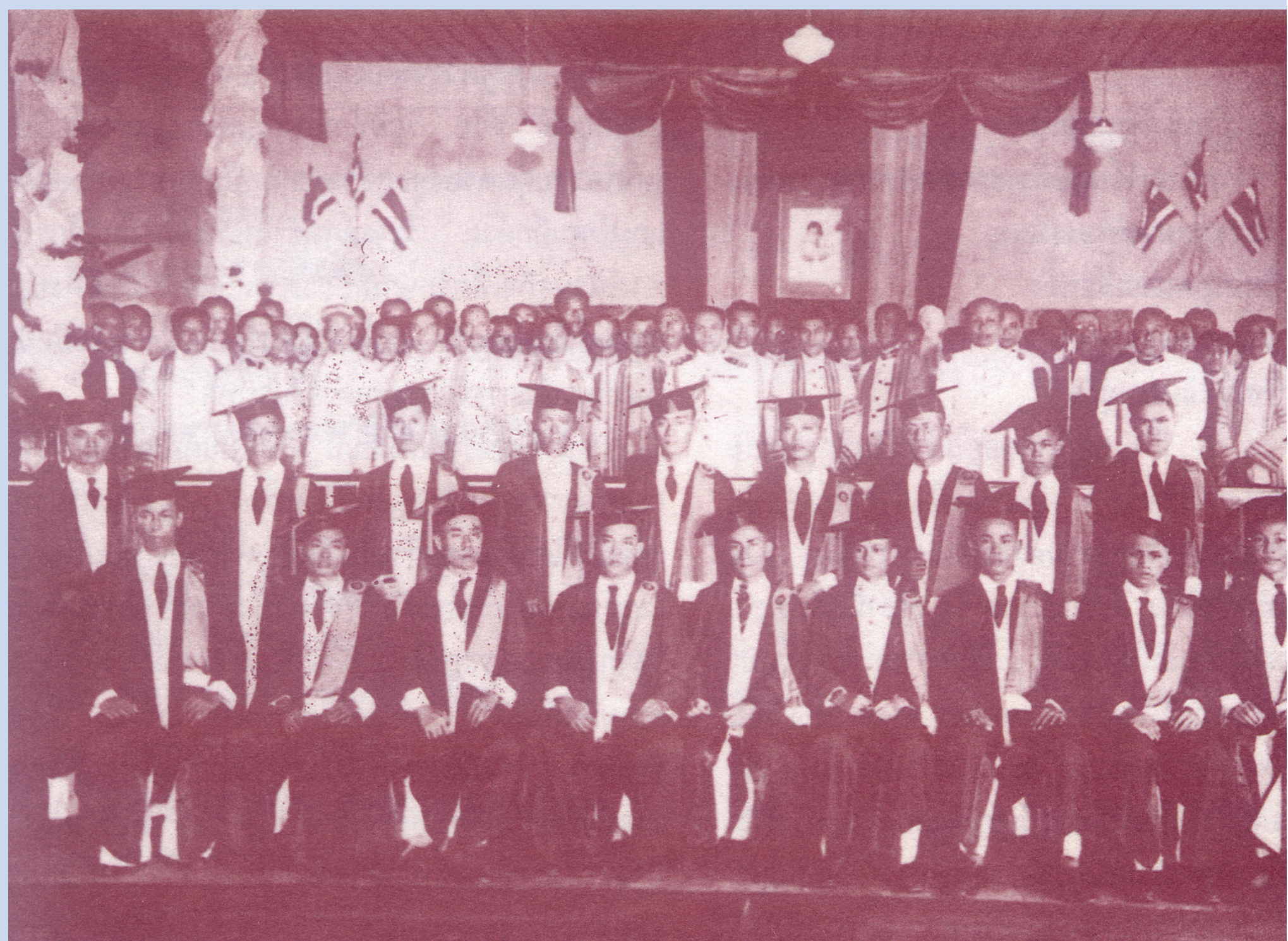
ตารางเรียนของชั้นเตรียมฯ สัปดาห์หนึ่งเรียน 6 วัน หยุดวันอาทิตย์ เวลาเรียนเริ่มจาก 8.00 น.-17.20 น. เรียนวิชาการ 1 ชั่วโมง พัก 10 นาที เวลา 30 นาทีก่อนเลิกเรียนเป็นเวลาพลศึกษาหรือกายบริหาร หลังจากเล่นพละแล้วมีเลี้ยงนมถั่วเหลือง ส่วนผู้เเกเรในชั้นเรียนลงโทษให้ยืนบนเก้าอี้ ถ้ารุนแรงให้ยืนบนโต๊ะ จนครบชั่วโมง หัวหน้าชั้นต้องจดแล้วรายงานผู้อำนวยการเป็นประจำวันผ่านรองฝ่ายบริหาร

การมาเรียนสายเกิน 15 นาที จะถูกบันทึกชื่อ นามสกุล ชั้นเรียนไว้ โดยเจ้าหน้าที่เฝ้าประตูท่าพระจันทร์ชื่อนายโต หรือ ลุงโต จากนั้นจะแจ้งชื่อให้กับหัวหน้าชั้นจดบันทึกรายงานผู้อำนวยการ ซึ่งมีการสอบถามสาเหตุของการมาสาย ถ้าไม่มีเหตุผลจะต้องถูกยืนตากแดดจนหมดชั่วโมง แต่ถ้ามีเหตุผลจะให้ยืนในร่ม ถ้ามาสายติดต่อกัน 3 ครั้งจะถูกเขียน 3 ที่ ด้วยไม้เรียวพู่ระหง ก่อนเขียนจะประกาศผ่านไมโครโฟนให้รู้กันทั่ว

การเรียนดุริยางค์ ไม่ใช่การสอนร้องเพลง หรือสอนเล่นเครื่องดนตรี แต่เป็นการสอนให้รู้จักอ่านโน้ต และบันไดเสียงต่างๆ

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในวันทำพิธีประสาทปริญญา พ.ศ. 2483

นักศึกษา มอก. 19 คน
ในพิธีประสาทปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิต
รุ่นแรก เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2478

นักศึกษาขงนลิมการะเข้าสู่สถานที่อบรมภายใน
ม.ธ.ก. ก่อนการรับปริญญาธรรมศาสตร์
บัณฑิต พ.ศ. 2482

นอกเวลาเรียน

บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาหน้าตึกโดม มีต้นจำปีเรียงรายนับสิบต้น แต่ละต้นสูง 4-5 เมตร เป็นที่ชุมนุมของนักเรียนเตรียมฯ หญิงโดยสิ้นเชิง ถ้ามีนักเรียนเตรียมฯ ชายหลงเข้าไปจะโดนให้ฮาได้

ด้านหลังตึกโดมที่เป็นสนามฟุตบอลปัจจุบัน เมื่อก่อนมีสระน้ำขนาดใหญ่ มีสะพานทอดข้ามไปยังศาลาทรงกลมกลางน้ำ นักเรียนใช้เป็นที่ฝึกซ้อมดนตรี ซ้อมมวย

โรงอาหารเป็นโรงหลังคามุงจากเป็นแนวนานกับอาคารเรียน (บริเวณตึกสถาบันภาษาในปัจจุบัน) ความยาวประมาณร้อยเมตร มีแผงขายอาหารทั้งคาวหวานประมาณ 10 เจ้า ราคาข้าวราดแกงใน พ.ศ. 2485 มีราคาจานละ 3 สตางค์ ขนมหวานจานละ 2 สตางค์ น้ำแข็งยังเป็นของแพงและหายาก มีร้านเจ๊กซุน ขายข้าวหมูย่างหมูแดง ขายดีเป็นพิเศษ วันหนึ่งเจ๊กซุนขึ้นราคาเป็นจานละ 4 สตางค์

นักเรียนกลุ่มหนึ่งเห็นว่าราคาแพงเกินไป จึงลงมติไม่ซื้อ แต่คนไม่ซื้อเป็นกลุ่มจำกัด เพื่อนจึงยังซื้อกันอยู่ นักเรียนกลุ่มไม่ซื้อจึงรอเพื่อนกินเสร็จแล้ว จึงร่อนจานข้าวลงสระน้ำ เจ๊กซุนถึงกับร้องไห้ ยอมลดราคาลงเหลือจานละ 3 สตางค์ ยังเอาใจด้วยการเพิ่มข้าวเพิ่มน้ำซุ้ปที่ราด ภายหลัง ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ (รุ่น 5) หนึ่งในสมาชิกกลุ่มไม่ซื้อ ได้ให้ป้ายเซลล์ชวนชิมกับทนายาซึ่งย้ายมาเปิดร้านที่หน้าศาลาว่าการ กทม.

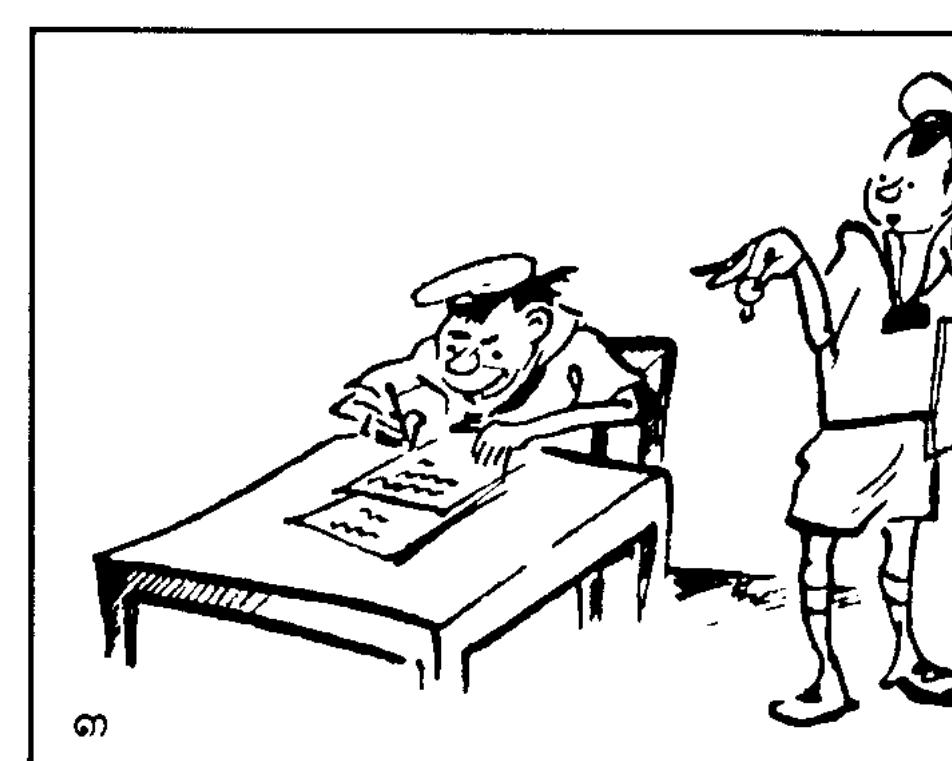
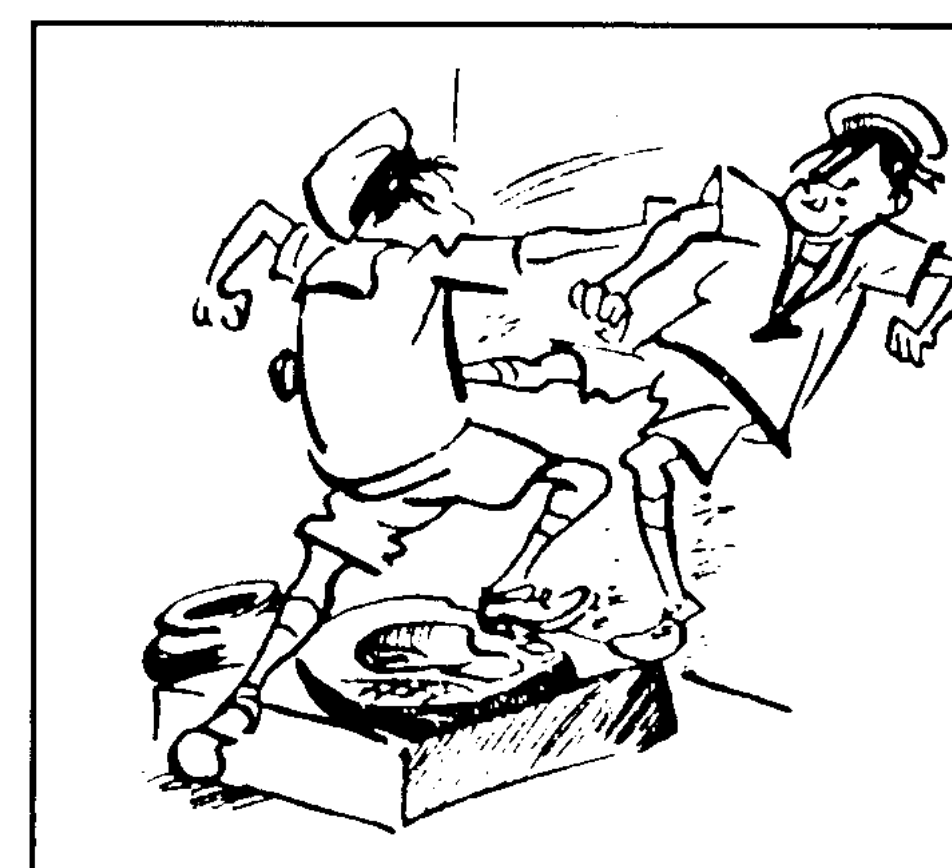
นักเรียนจำนวนหนึ่งแอบไปสูบบุหรี่กัน (มีกฎห้ามสูบบุหรี่) ที่ตึกกระถินที่เป็นปาร์กข้างกรมศิลปากร (ด้านวิทยาลัยนาฏศิลป์) ด้วยความอยากรู้อยากเห็นฝั่งตรงข้าม จึงมีการใช้ลูกเหล็กกลม ซึ่งเป็นลูกปืนโบราณ ทุ่มใส่กำแพงมหาวิทยาลัยที่หนาจนทนทะเลาะ มองไปทางฝั่งกรมศิลปากรได้ แต่โดนฟ้องกลับมา

๑. ที่เจาก็จะไป ที่ป็นได้ก็ป็นไป

๒. คนหนึ่งจะใช้ดูขา อีกคนจะสูบบุหรี่

๓. การบ้านต้องทำที่บ้าน ไม่ใช่ทำที่โรงเรียน

ภาพยนตร์เรื่อง "พระเจ้าช้างเผือก" พ.ศ. 2483 นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยร่วมกันแสดงและเรณู ไพลิน นิลรังสี นักเรียนเตรียม ม.อ.ก. ผู้แสดงเป็นนางเอก)

ต.ม.อ.ก. รุ่น 1

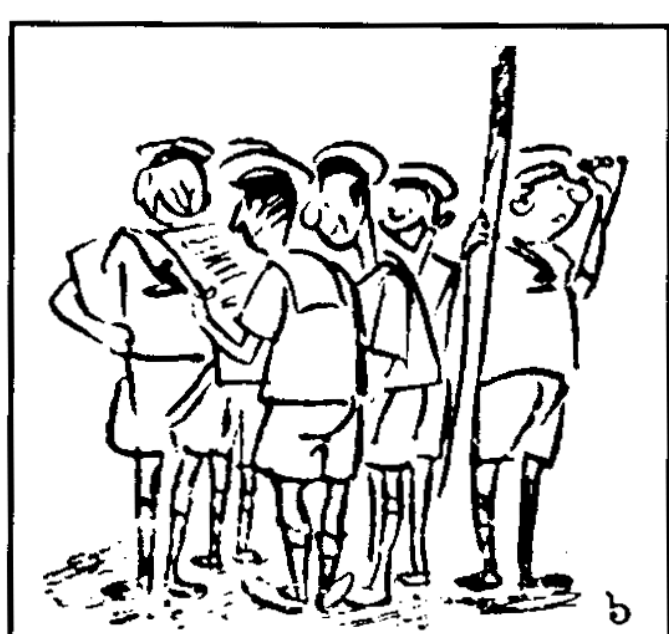
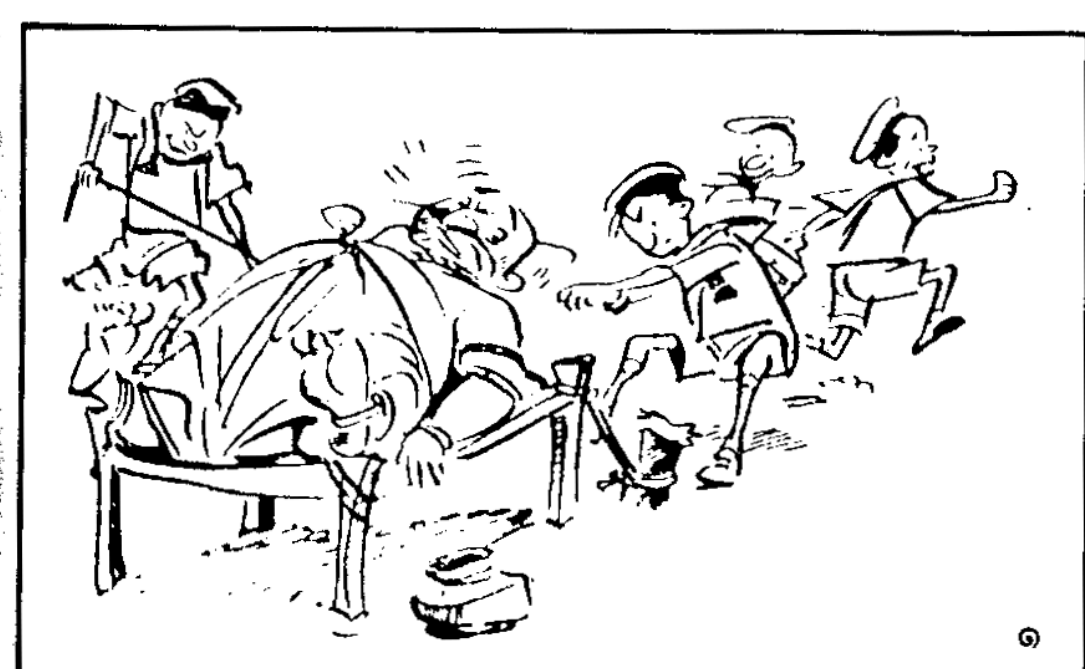
พ.ศ. 2481 ต.ม.อ.ก. เปิดรับสมัครนักเรียนเตรียมปริญญา 150 คน
แต่มีผู้สมัคร 300 คน จึงให้รับเป็นสมทบทดลองเรียนดู ผ่านการ
สอบภาคแรก จึงได้รับเพิ่มจาก 150 คนแรกมาอีก 60 คน รวม
เป็นนักเรียนรุ่นแรกจำนวน 210 คน มาจาก 26 จังหวัด 52

โรงเรียน เริ่มเปิดเรียนวันแรกวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2481 โดยผู้ประสานการเป็นประธานเปิดภาคเรียน
(ต่อมาลาออกไป 1 คน เป็นนักเรียนหญิงเพียงคนเดียวคือ น.ส. ราศรี คงเดช เหลือรุ่นแรกจำนวน 209 คน)

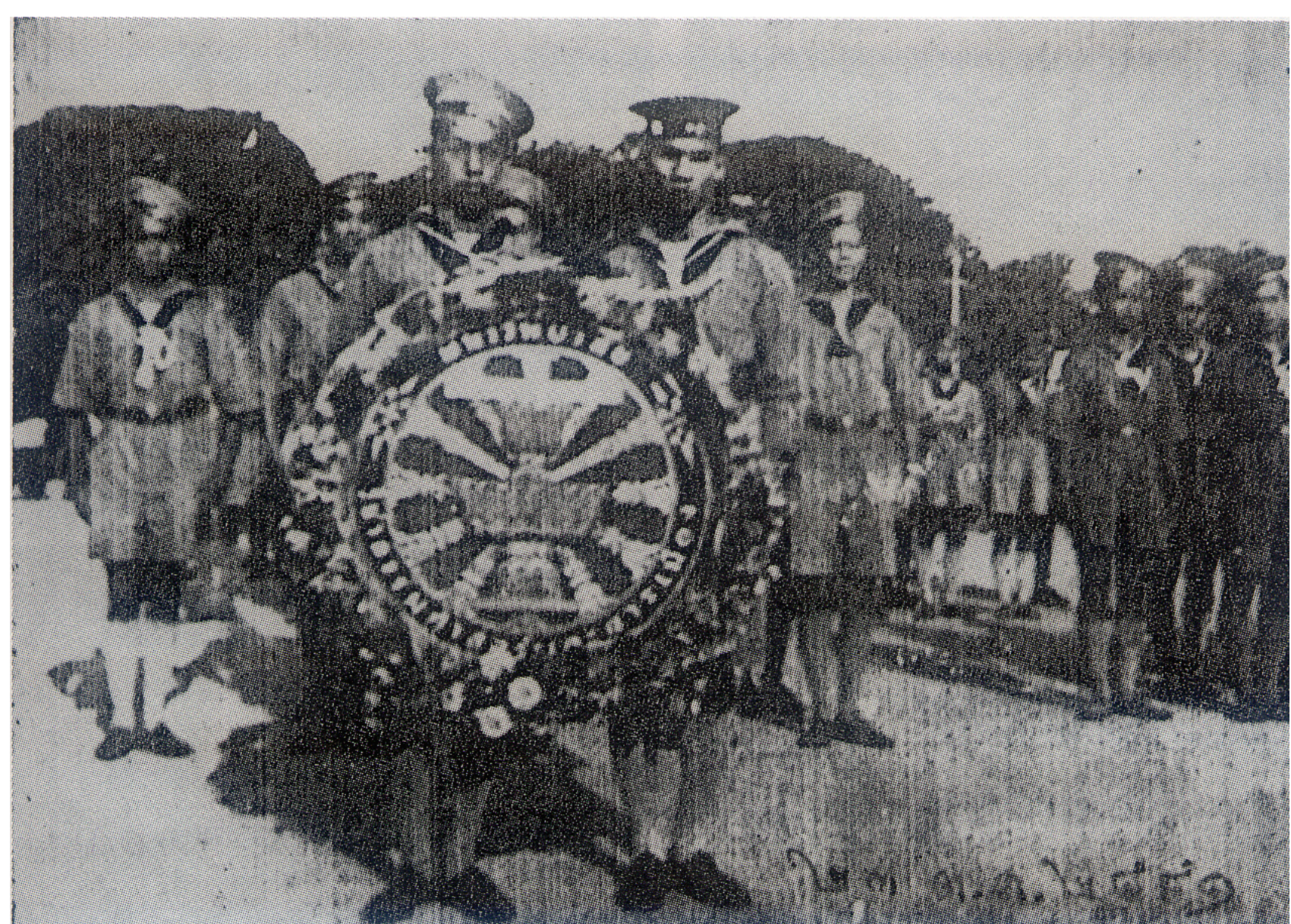
รุ่น 1 ใช้อาคารที่เก็บอาวุธของทหารเดิมมาปรับปรุงใช้เป็นห้องเรียน ช่วงแรกประตูโรงเรียนยังไม่มีคนเฝ้า
เข้าออกโรงเรียนอย่างไรก็ได้ ใครอยากสูบบุหรี่ก็ได้ ชุดมาโรงเรียนก็ใส่ชุดโรงเรียนเดิมมาได้ หนึ่งเดือนต่อมา
มีคำสั่งว่าใครออกนอกโรงเรียนต้องได้รับอนุญาต และห้ามไปยืนแถวหน้าตึกโดม สำหรับเรื่องสูบบุหรี่ มีคำสั่ง
ให้สูบในที่มิดชิด จึงย้ายไปสูบก้นในห้องน้ำ ต้องมีคำสั่งใหม่ไม่ให้สูบที่ห้องน้ำ (ภายหลังมีกฎหมายห้ามสูบบุหรี่)

ครึ่งปีต่อมา มีการจัดตั้งกองลูกเสือสมุทรเสนาเป็นแห่งที่ 2 ของประเทศ ซึ่งแห่งแรกตั้งอยู่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา
นักเรียนเตรียมฯ จึงได้ใส่ชุดลูกเสือสมุทรเสนา

ปีต่อมา มีรุ่น 2 เข้ามาเรียนด้วย ใช้ตึกใหม่ที่เพิ่งสร้างเสร็จ แต่รุ่น 1 ให้ใช้ประตูสนามหลวงเข้าออก ส่วนรุ่น 2
ไปเข้าออกประตูท่าพระจันทร์ และมีสิทธิไปนั่งใต้ต้นไม้ริมแม่น้ำเจ้าพระยาได้ รุ่น 1 ในปีนี้ 2 ไม่ชอบครู
บางคน จึงทำหนังสือพิมพ์ทำเองด้วยมือ มีฉบับเดียว ใช้อ่านให้กันฟัง นอกจากนี้ยังจัดแข่งจักรยานเพื่อ
หาเงินอุทิศส่วนกุศลให้กับครูที่ไม่ชอบอีกด้วย

พ.ศ. 2482 มีเพิ่มการแต่งเครื่องแบบยุวชนทหาร
จึงต้องแต่งเครื่องแบบสมุทรเสนาวันจันทร์-พุธ
และแต่งเครื่องแบบยุวชนทหารในวันพฤหัสบดี-เสาร์

ต.ม.อ.ก. รุ่น 1 ในวันพระบรมรูปทรงม้า

๑. จับเขย่ามดเพื่อหนีไปดูเรือรบลำใหม่ ๒. เข้าแถมคัมนมถั่วเหลือง
๓. ที่เขเวนถั่วถ่มหลังคัมนมเสร็จ ๔. แตรวงที่ทรูเลิศ ๕. ฝึกเข้าสังคมที่
กระทรวงการต่างประเทศ ๖. หนังสือฉบับช่วยกันเขียนเองอ่านเอง

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

การเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืน

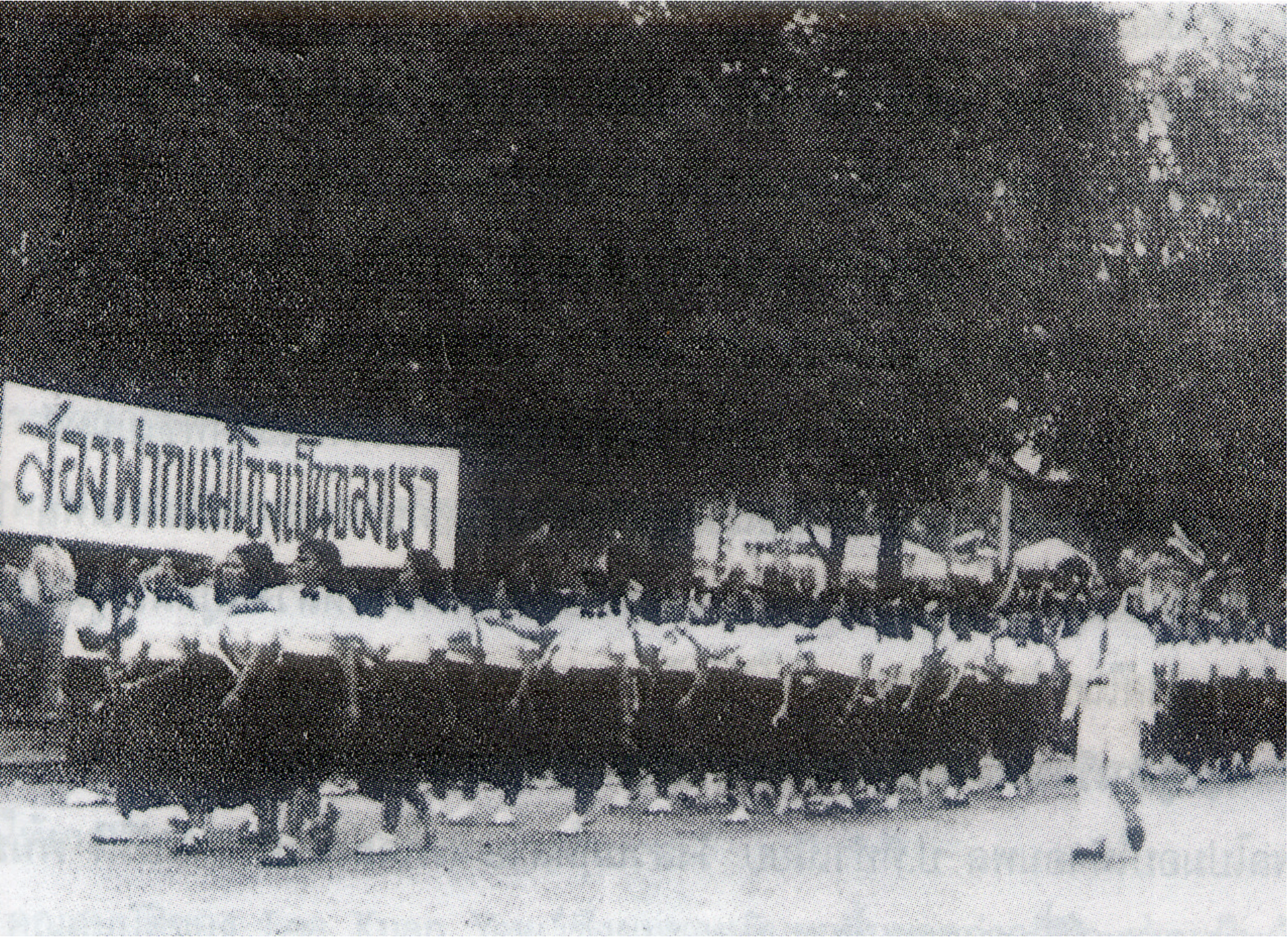
ประสงค์ สุวรรณประเทศ รุ่น 3 เล่าถึงผู้ประศาสน์การกับการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนว่า

“วาทะของท่านทำให้ผมมีความรู้สึกประทับใจอย่างยิ่ง ท่านมีใช้มธุรพจน์ แต่ท่านจะใช้เหตุผลอย่างตรงไปตรงมาในการพูดของท่าน ซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติของบรรดาผู้ที่เคยศึกษารวมศาสตร์โดยทั่วไป

ความประทับใจเป็นที่สุดของผมที่มีต่อท่านก็คือ เมื่อเกิดสงครามอินโดจีนใน พ.ศ. 2488 นั้น ผมกำลังศึกษาอยู่ใน ต.ม.ธ.ก. ประเทศไทยได้เกิดการปะทะกับฝ่ายฝรั่งเศสผู้ปกครองอินโดจีนอยู่ โดยผลของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายรัฐบาล ทำให้คนส่วนใหญ่หลงเชื่อว่าเราจะชนะฝรั่งเศสแน่ๆ แม้กระทั่งปัญญาชนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยก็พลอยลุ่มหลงตามไปด้วย ฝ่าย ม.ธ.ก. ก็เอออวยกับจุฬาฯ ที่จะทำการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืน

นักศึกษา ม.ธ.ก. และนักเรียน ต.ม.ธ.ก. เดินขบวนเรียกร้องดินแดนจากอินโดจีนของฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483 ถิ่นหลังค้อแนวกำแพงขจร

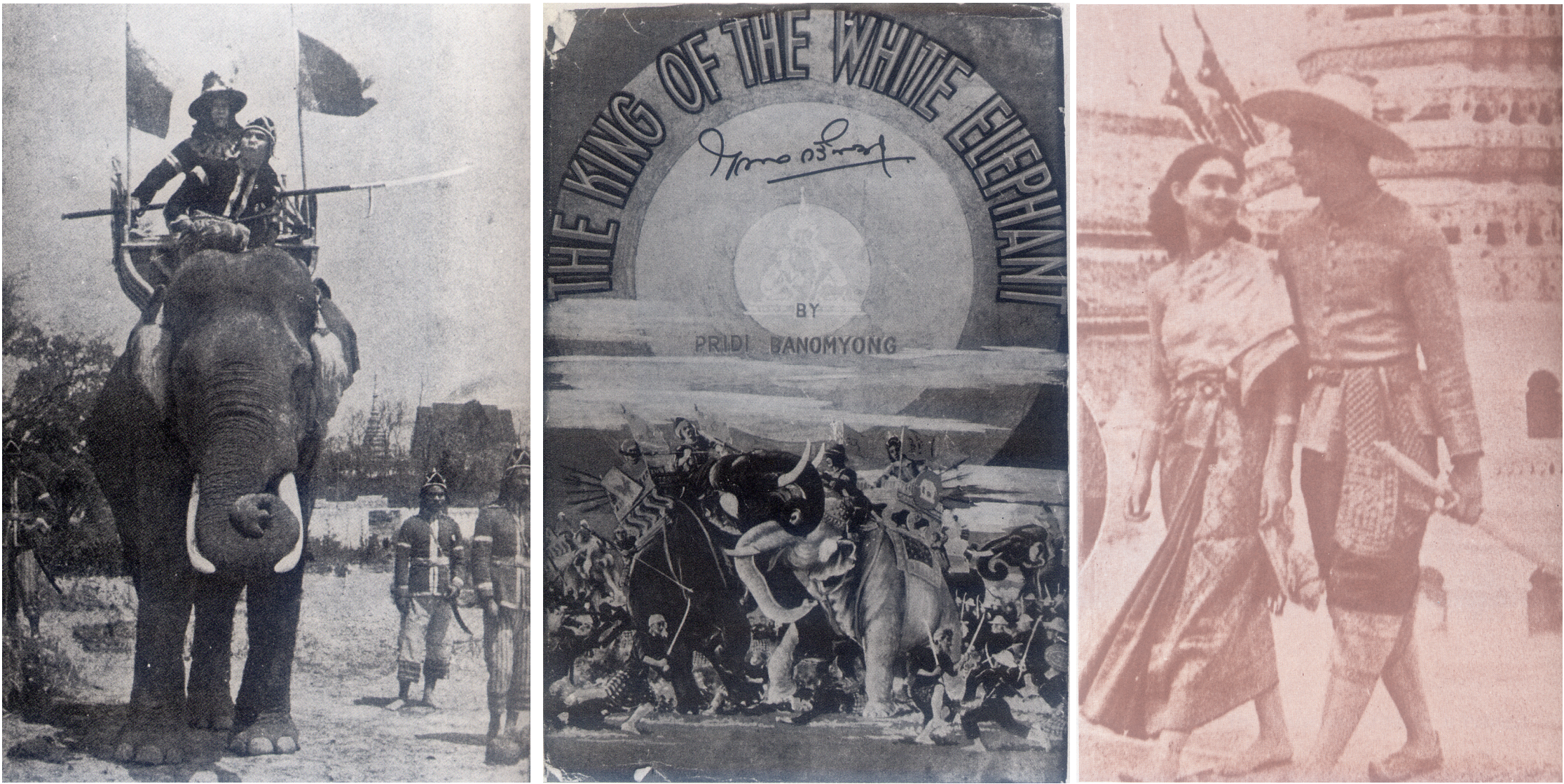
นักศึกษา ม.ธ.ก. และนักเรียน ต.ม.ธ.ก. เดินขบวนเรียกร้องดินแดนจากอินโดจีนของฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483

วันหนึ่ง อดีตท่านผู้ประศาสน์การ ม.ธ.ก. ได้เรียกประชุมครูบาอาจารย์และนักศึกษา รวมทั้งนักเรียน ต.ม.ธ.ก. ด้วยที่ห้องประชุมตึกโดมชั้นสอง ท่านได้กล่าวสั้นๆ แต่เต็มไปด้วยเหตุผลว่า การจะเดินขบวนหรือไม่เดินขบวนนั้นเป็นสิทธิ์โดยชอบธรรมของนักเรียนนักศึกษาแต่ละคน ท่านไม่มีสิทธิ์ห้าม แต่ท่านขอเพียงระลึกว่า ถึงแม้ฝรั่งเศสจะกำลังเพลี่ยงพล้ำในสงครามเวทีการรบในยุโรป แต่โดยที่ฝ่ายสัมพันธมิตรมีกำลังมากกว่าเพราะมีหลายประเทศ ในระยะยาวฝ่ายสัมพันธมิตรจึงน่าจะเป็นฝ่ายผู้มีชัยชนะและเมื่อนั้นเราก็อาจจะต้องรับผลกระทบที่เราได้ประกอบในวันนี้ จึงขอให้ทุกคนทบทวนความคิดให้ดีแล้วค่อยตัดสินใจเดินขบวน

...อดีตท่านผู้ประศาสน์การนั้น... ท่านร่วมกับผู้หวังดีและรักชาติทั้งหลายปฏิบัติงานเพื่อความอยู่รอดของชาติบ้านเมืองอย่างเงียบๆ นั่นก็คืองานของขบวนการเสรีไทย...ด้วยวาทะสั้นๆ และเรียบๆ ง่าย ๆ ที่กล่าวต่อสมาชิกขบวนการเสรีไทยว่า “ขอให้ระลึกว่า สิ่งใดที่เราได้กระทำไปแล้วนั้น เป็นการกระทำเพื่อสนองคุณต่อชาติบ้านเมือง โดยเราไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น”

พระเจ้าช้างเผือก

ผู้ประศาสน์การได้สร้างภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ขึ้นใน พ.ศ. 2483 โดยใช้ผู้แสดงจากในมหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมาก มีคำประกาศในภาพยนตร์ว่า “สันติภาพมีชัยชนะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสงคราม” นอกจากนี้ นางเอกในเรื่องนี้เป็นนักเรียน ต.ม.ธ.ก. รุ่นที่ 3 ชื่อ ไพลิน นิลรังษี

ภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” พ.ศ. 2483 นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยร่วมกันแสดง / พระเจ้าช้างเผือก (เรอาน โกลด์) และเรณู (ไพลิน นิลรังษี) นักเรียนเตรียม ม.ธ.ก. ผู้แสดงเป็นนางเอก)

กิจกรรมของนักเรียน ม.ม.ธ.ก.

การแข่งขันเรือประเพณี ศิริราช-ธรรมศาสตร์

การแข่งขันพายเรือกรรเชียง

ในวิชาพลศึกษา มีกีฬาที่เกี่ยวกับการเป็นลูกเสือสมุทรเสนาคือ การว่ายน้ำ และพายเรือกรรเชียง ซึ่งมีครูโฉลก (โกมารกุล ณ นคร) เป็นครูฝึก ครูโฉลกเคยเป็นคนถือท้ายเรือหรือ “ค็อก” ของมหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ด มาแล้ว มีเรือกรรเชียง 8 ฝีพาย 1 ลำ มีเรือกรรเชียง 4 ฝีพาย 2 ลำ และเรือกรรเชียงเดี่ยว 1 ลำ ฝึกพายกัน ทุกวันอาทิตย์ เคยมีการแข่งขันพายเรือกันระหว่างรุ่นที่ 1 กับรุ่นที่ 2 แต่ผลคือรุ่นที่ 2 เป็นฝ่ายชนะรุ่นที่ 1

การแข่งขันกีฬาของนักศึกษาหญิง

นักเรียนเตรียมฯ หญิงแบ่งเป็นทีมแข่งกีฬากันทั้งประเภทคู่ (กรีฑา) และลาน คือ เนตบอลล์ กับ วอลเลย์บอลล์

การแสดงละครวีว ของรุ่น 2 และ 3

ในตอนปิดภาคเรียน นักเรียนเตรียมฯ รุ่น 2 และ 3 ได้จัดแสดงละครวีวหลายชุด ทั้งแบบตะวันตกและตะวันออก เช่น พม่ารำขวาน, ระบายนางทาส (เพลงประกอบคือ In a Persian Market), ระบายวอลซ์ (ใช้เพลงคิกวอลซ์ของโยฮันส์เตราท์), ระบายสเปน (ใช้เพลง La Paloma)

ต่อมานักเรียนเตรียมฯ ได้จัดแสดงอีกครั้งหนึ่งเพื่อถวายในหลวง รัชกาลที่ 8 และ สมเด็จพระอนุชา เมื่อคราวเสด็จนิวัติพระนคร ซึ่งในการแสดงครั้งที่ 2 นี้มีนักแสดงหลายรุ่น มีการร้องเพลง **Belong to My Heart** ถวายด้วย

ระบายวอลซ์พวงกุหลาบ

การแข่งขันฟุตบอลประเพณี จุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ครั้งที่ 8

งานฟุตบอลประเพณีเริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2477 นับตั้งแต่แรกตั้ง ม.ธ.ก. อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้า พ.ศ. 2481 กองเชียร์ของ ธรรมศาสตร์มีจำนวนไม่มากไปกว่า 300-400 คน

การแข่งขันครั้งที่ 8 นักเรียนเตรียมฯ รุ่น 3 และ 4 (6 ธันวาคม พ.ศ. 2484) ในวันนั้น นักเรียนนักศึกษาของทั้งสองสถาบันต่างแต่งกายด้วยชุดเชียร์ออกจากบ้านกันแต่เช้า บ้างก็ขับรถตระเวนไปตามถนนหนทาง บ้างก็ร้องเพลงเชียร์ของมหาวิทยาลัยตน ถ้าวัยนักร้องของสองมหาวิทยาลัยสวนกัน ก็จะมีเสียงให้ร้อง แชวกัน เต็มไปทั่วกรุงเทพฯ ในปีนั้นเป็นครั้งแรกที่ ม.ธ.ก. แพ้กับจุฬาฯ หนังสือพิมพ์ลงว่าเป็นกลางไม่ดีของประเทศไทย 2 วันต่อมา ในเวลาใกล้รุ่งวันที่ 8 ธันวาคม กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกเข้ามาในประเทศไทย

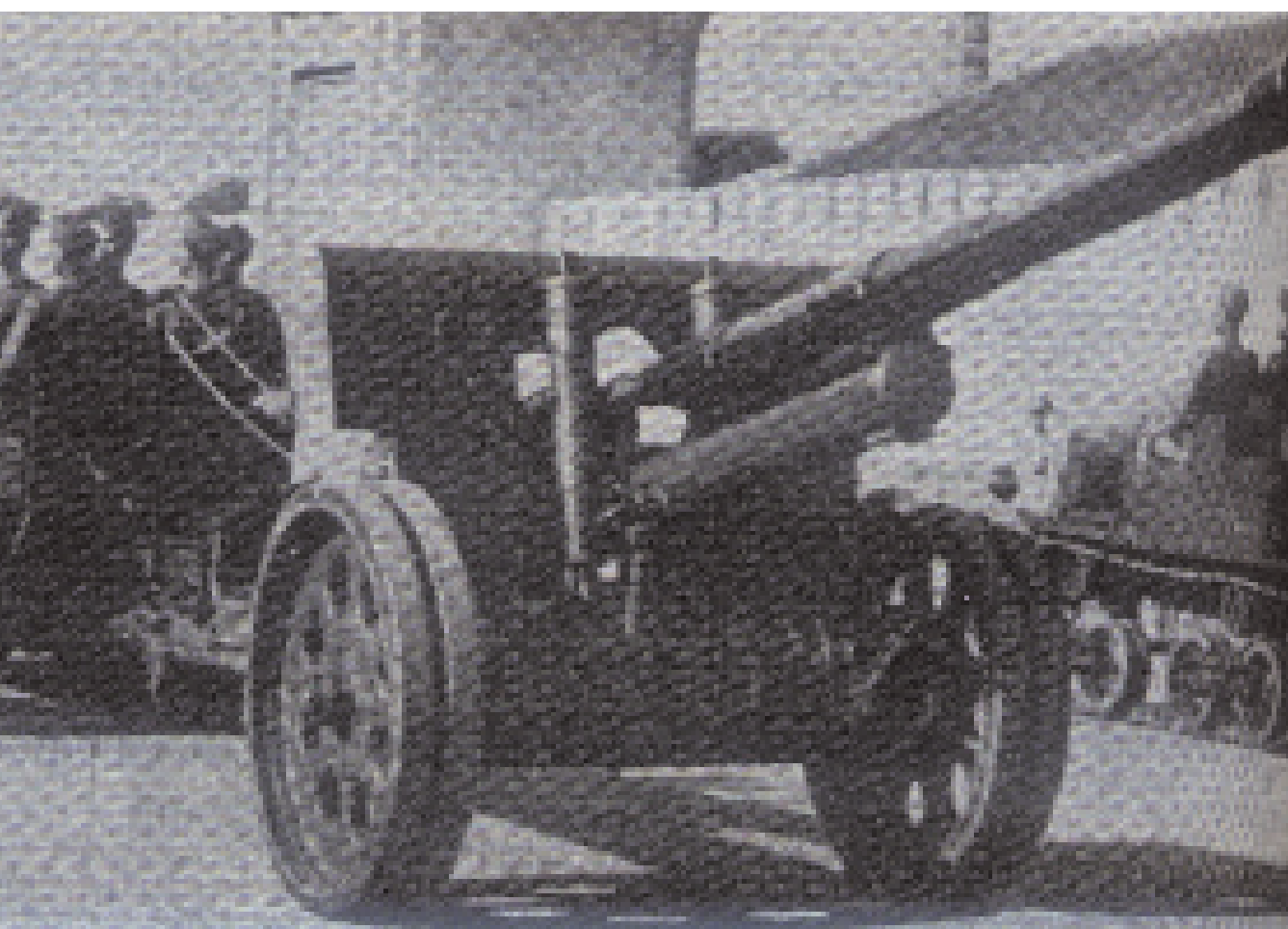
1. ทลชอการว่ายน้ำ
2. วิ่งแข่ง
3. เล่นฟุตบอล
4. โทษของการชกต่อยกันระหว่างแข่งฟุตบอล
5. โทษ "เรย์ม" ก็มี
6. นึกกลางวัน?

3

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่สงขลา

การสวนสนามของกองทัพไทย
ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา

สงครามโลกครั้งที่ 2

กับ ม.ธ.ก.

เดือนมีนาคม พ.ศ. 2483 มีการคัดเลือกผู้แสดงในภาพยนตร์เรื่อง “พระเจ้าช้างเผือก” ที่ตึกโดม อันเป็นช่วงเดียวกับที่รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรงัดขอคืนแดนคืนจากฝรั่งเศส จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2483 ฝรั่งเศสพ่ายแพ้แก่เยอรมนีในยุโรป รัฐบาลไทยได้ปลุกเร้าให้ราษฎรแสดงมตินับสนุนจนเกิดการเดินขบวนเรียกร้องดินแดนคืนในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483 โดยมีนักเรียน ต.ม.ธ.ก. รุ่น 2 และ 3 เข้าร่วมด้วย เมื่อถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2484 รัฐบาลไทยได้ประกาศสถานะสงครามกับอินโดจีน-ฝรั่งเศส แต่ 1 เดือนต่อมา ญี่ปุ่นได้เข้ามาใกล้เคียงเจรจาเป็นผลให้ไทยได้รับดินแดนคืนบางส่วน

วันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 กองทัพญี่ปุ่นราว 5 หมื่นคน ยกพลขึ้นบกในประเทศไทย แล้วเข้ายึดกรุงเทพฯ ได้ภายในไม่ถึง 24 ชั่วโมง ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้นได้คัดค้านเรื่องนี้อย่างเปิดเผยในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยเห็นด้วยแต่เพียงให้กองทัพญี่ปุ่นเดินทัพผ่านประเทศไทย เมื่อเลือกไม่รบกับญี่ปุ่นนั้นก็ควรไม่รบกับฝ่ายสัมพันธมิตรด้วย

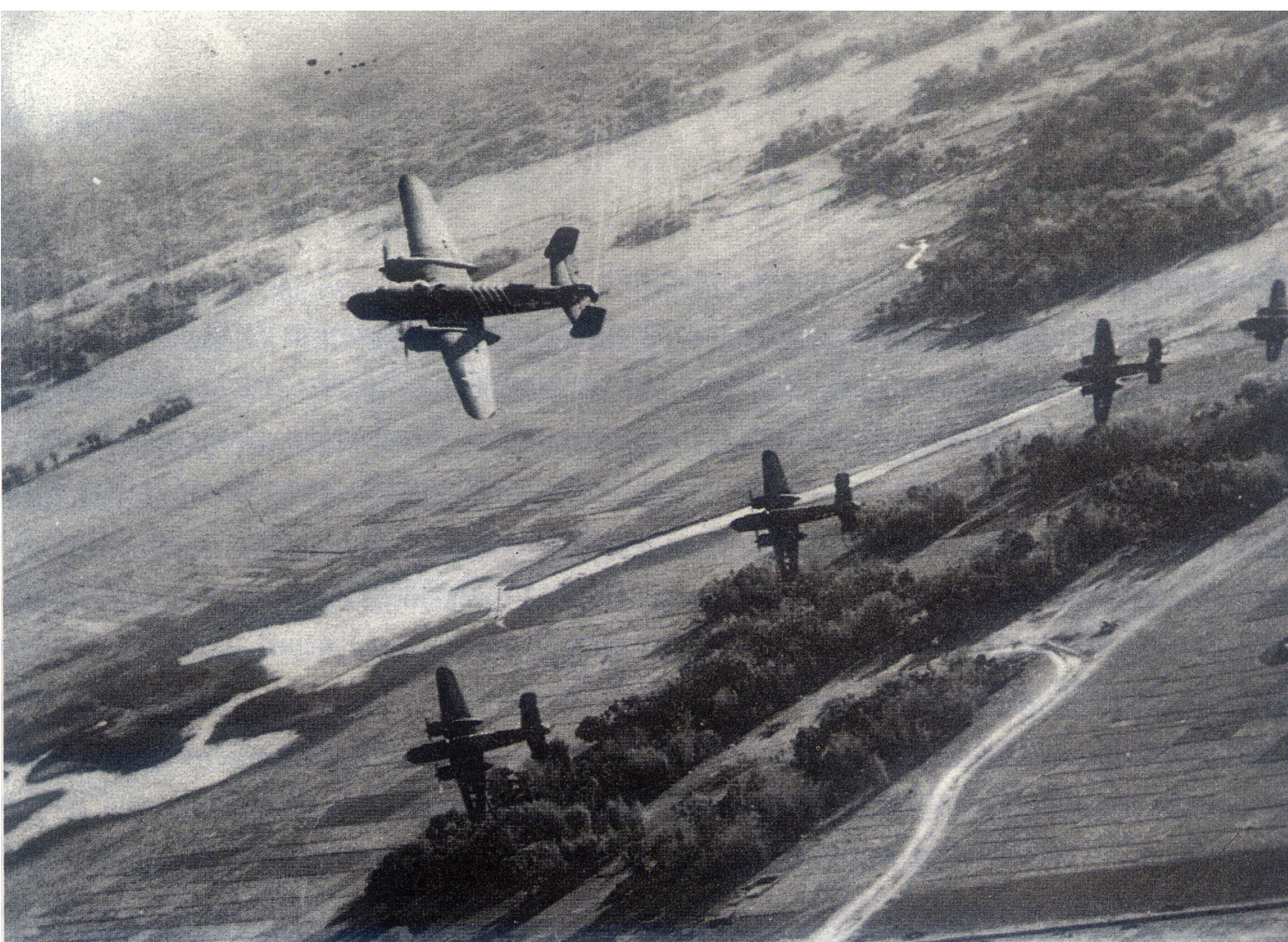
ในวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2484 นายปรีดี ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นายวิลาศ ไสธานนท์ และนายดิเรก ชัยนาม ผู้สนับสนุนแนวทางนายปรีดี ต่างลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ในวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2484 มีหนังสือเป็นทางการจากกระทรวงกลาโหม ขอใช้สถานที่บางส่วนของ ม.ธ.ก. เพื่อใช้ควบคุมชนชาติศัตรูผิวขาว

พ.ศ. 2486 กรุงเทพฯ ประสบภัยทางอากาศ ม.ธ.ก. ก็โดนลูกหลงจากการทิ้งระเบิดสถานีรถไฟบางกอกน้อย ในช่วงแรกมหาวิทยาลัยก็หยุดบ้างสอนบ้าง ใช้การเรียนการสอนทางไปรษณีย์แทน แต่ต้องปิดการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการราว 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2487 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2488 วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2488 ม.ธ.ก. ได้อนุญาตให้กรมสารวัตรทหาร ใช้สถานที่ ม.ธ.ก. เป็นที่ฝึกสารวัตรนายสิบแทน เป็นที่ทราบกันดีว่า สารวัตรนายสิบ ซึ่งรับสมัครจากนักเรียน ต.ม.ธ.ก. และเตรียมปริญญาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหน่วยต่อต้านญี่ปุ่น

คณะรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา

พลบของสงครามกับ ต.ม.ธ.ก.

ฝูงบินทิ้งระเบิดบี 29 ของฝ่ายสัมพันธมิตรบินเข้ามาทิ้งระเบิด
ตามจุดยุทธศาสตร์ต่างๆ ในประเทศไทย

รุ่นโตใจ

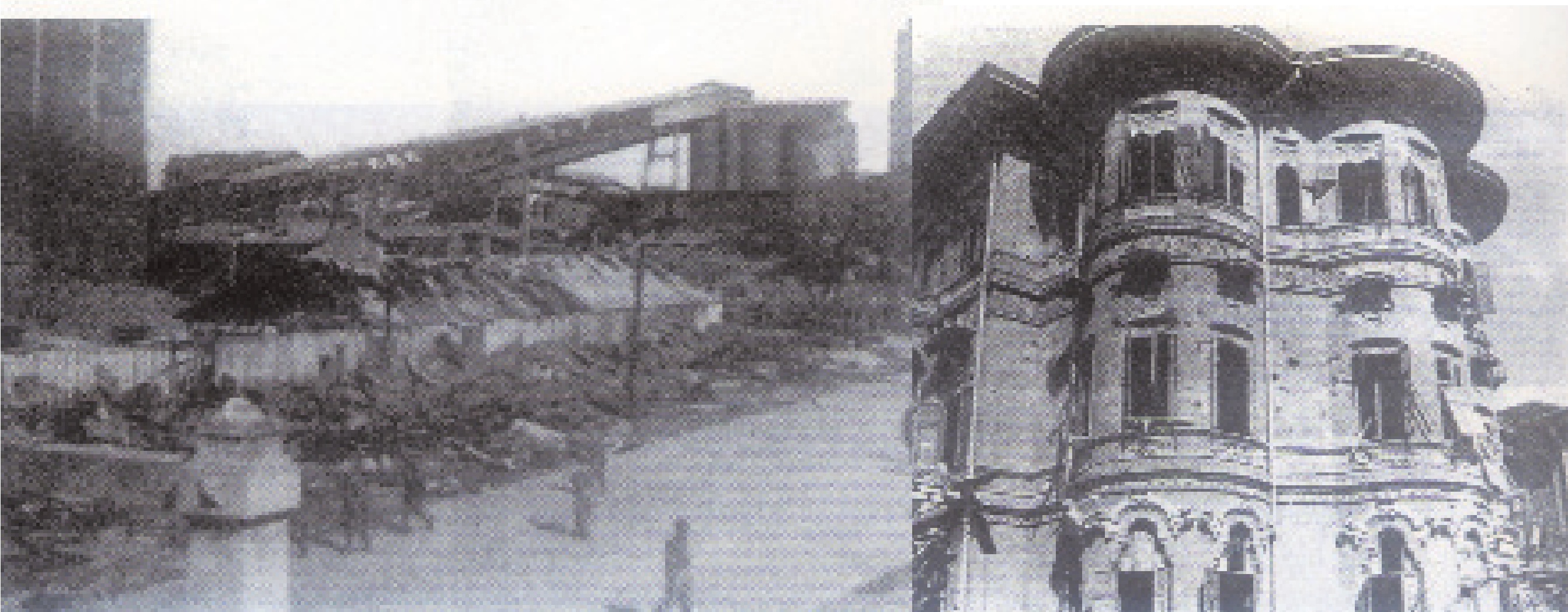
เนื่องจากกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย ทำให้นักเรียนนักศึกษาใน พ.ศ. 2484 ที่กำลังจะเรียนจบในปีนั้นได้ผ่านยกชั้นโดยไม่ต้องสอบไล่ ซึ่งตรงกับช่วงที่นักเรียนเตรียมปริญญา รุ่น 3 เรียนปี 2 สอบไล่ปีสุดท้าย ได้ผ่านยกชั้น จึงกล่าวเป็นสำนวนกันว่าเนื่องจาก “โตใจ” มากชั้นให้ เช่นเดียวกับนักเรียนเตรียมฯ รุ่น 5 ซึ่งเรียนชั้นมัธยม 6 อยู่ ก็เป็น “ม.6 รุ่นโตใจ”

ภาวะสงคราม

ภาวะสงครามทำให้การติดต่อกันระหว่างนักเรียน ต.ม.ธ.ก. กับที่บ้านในต่างจังหวัดไม่สะดวก การเงินพลอยติดขัดตามไปด้วย เมื่อกองทัพญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทย ทำให้การคมนาคมไม่สะดวก ข้าวของขาดแคลน ใน พ.ศ. 2485 เกิดน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ ต้องหยุดเรียนเดือนเศษ แต่ก็ดำเนินการเรียนการสอน และจัดสอบให้ลุล่วงไปได้

พ.ศ. 2486 การเรียนต้องหยุดเป็นช่วง ๆ มีรุ่น 6 คนหนึ่งเล่าว่าเปิดเรียนไปได้ไม่ถึงปี การรบก็รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงการเรียนภาคที่ 3 สัมพันธมิตรทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ อย่างหนัก นักเรียนเตรียมฯ จำนวนมากย้ายกลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด แล้วเรียนทางไปรษณีย์จนจบปีที่ 2 (พ.ศ. 2487) ที่มหาวิทยาลัย ต้องใช้ติ๊กเตรียมฯ เป็นส่วนหนึ่งของสถานพยาบาลศิริราช มหาวิทยาลัยปิดชั่วคราว เนื่องจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตร

ทหารขอพื้นที่ตึกบัญชาการไปราวครึ่งหนึ่งเพื่อใช้กักกันคุมขังชาติคู่สงคราม สนามหน้าตึกโดมเป็นที่กักกันเชลยศึก 360 กว่าคน ระหว่างสงครามจึงต้องสร้างโรงจากขึ้น ให้รุ่น 7 เรียน ใช้ห้องเรียนแบ่งเป็น 2 ผลัดเช้า-บ่าย แต่กรุงเทพฯ ถูกบอมบ์ด้วยระเบิดเสียหาย มหาวิทยาลัยก็ถูกโจมตีด้วย เพื่อความปลอดภัย มหาวิทยาลัยจึงสั่งปิดภายหลังเปิดภาคเรียนได้เพียงสองสัปดาห์ โดยเปลี่ยนเป็นการเรียนทางไปรษณีย์แทน พ.ศ. 2487 จึงไปเปิดสอน ต.ม.ธ.ก. ที่จังหวัดอุบลราชธานี

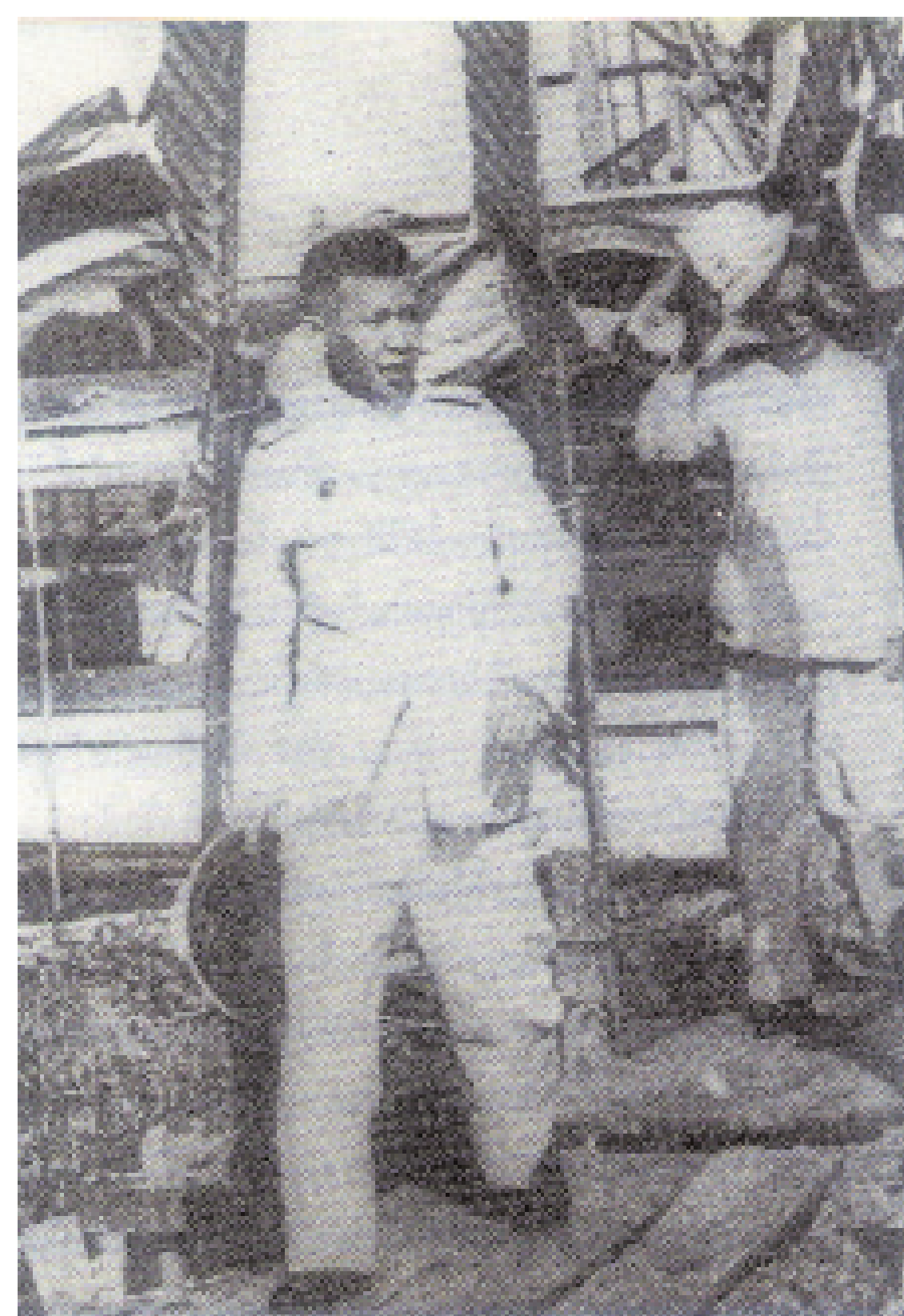
เครื่องบินสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดถูกโรงงานปูนซีเมนต์บางซื่อ เกือบพยุหะรายน พ.ศ. 2487 / พระที่นั่งอัมพรสถานในพระราชวังดุสิต
ตกเป็นเหยื่อการโจมตีทางอากาศของฝ่ายสัมพันธมิตร

สะพานพระราม 6 ถูกเครื่องบินสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดพังพินาศ
วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2488

5

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

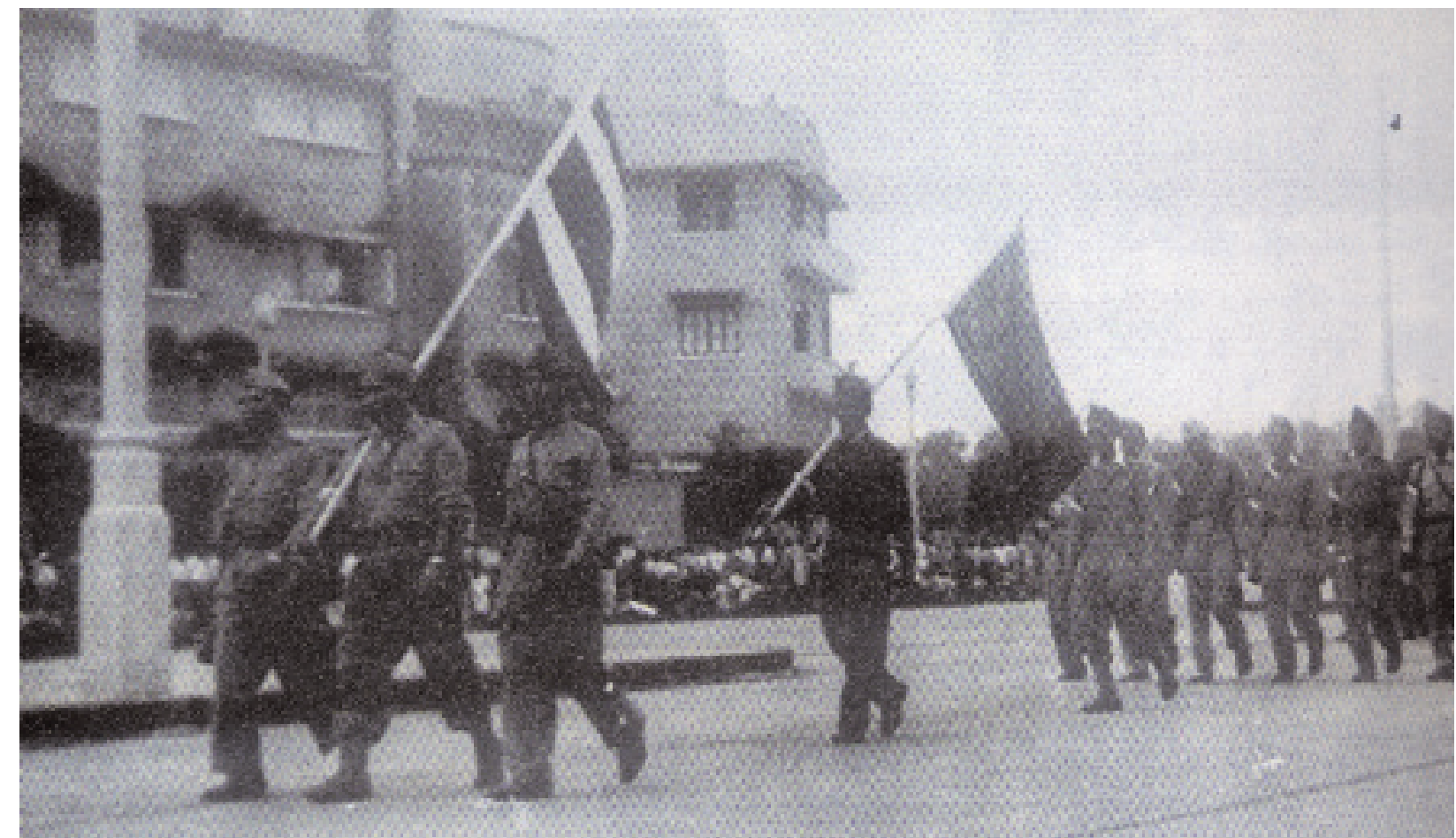

นายบริก พนมยงค์
ประธานในการสวนสนาม
ของพลพรรคเสรีไทย
ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
25 กันยายน พ.ศ. 2488

นายบริก พนมยงค์
มาตรวจความเสียหาย
จากการทิ้งระเบิด

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 7 กับเสรีไทย

พ.ศ. 2488 ต.ม.ธ.ก. รุ่น 7 ส่วนหนึ่งเป็นสารวัตรทหาร (ส.ห.) ซึ่งรับสมัครจากนักเรียนเตรียมปริญญาจุฬาฯ และ นักเรียน ม.ธ.ก. เป็นหน่วยรบในเขตพระนครและธนบุรี เพื่อต่อสู้กับกองทัพญี่ปุ่น และเป็นกองบัญชาการเสรีไทย ซึ่งมีกองบัญชาการอยู่ที่ ม.ธ.ก. มี พล.ร.ต.สังวรณ สุวรรณชีพ มีตำแหน่งสารวัตรใหญ่ทหารเป็นผู้บังคับบัญชา โดยบางคนทำหน้าที่เป็นสายลับ บางคนจัดหาซื้อสินค้า อาคารเรียนโรงจากได้กลายเป็นที่เก็บทรัพย์สิน ดินบุก ยุทธปัจจัย โดย ม.ธ.ก. รับ ส.ห. พวกนี้ทั้งจุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ เข้าเป็น ต.ม.ธ.ก. รุ่น 7 ทั้งหมด ซึ่งในเวลาต่อมา ส.ห. ทั้งจุฬาฯ-ธรรมศาสตร์ ได้ก่อตั้ง “สมาคมเตรียมธรรมศาสตร์-จุฬาฯ อาสาศึก 2488” (ตั้งใหม่ พ.ศ. 2524)

การสวนสนามของพลพรรคเสรีไทยบางส่วนจากกองกำลังทั่วประเทศ ณ ถนนราชดำเนิน กรุงเทพมหานคร วันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2488

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ต.ม.ธ.ก. รุ่น 7 ได้กลับมามาศึกษาต่อจนจบหลักสูตรใน พ.ศ. 2489 แล้วไปศึกษาต่อชั้นปริญญาใน พ.ศ. 2490 ซึ่งในขณะนั้นมี 2 คณะคือ คณะธรรมศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย กับคณะบัญชี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง

รุ่น 7 สาขาจังหวัดอุบลราชธานี

สาขาจังหวัดอุบลราชธานีเปิดขึ้นเพื่อความสะดวกในภูมิภาค และลดผลกระทบจากภัยสงคราม แต่มีผู้ทราบไม่มากจึงยังมาสมัครเรียนที่กรุงเทพฯ มีการโอนนักเรียนจากส่วนกลางไปประมาณ 10 คน มีการรับสมัครที่แผนกศึกษาธิการจังหวัด ไปสอบที่โรงเรียนวัดศรีทอง เริ่มเปิดเรียนเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ใช้ตึกโรงพยาบาลมิชชัน มี 2 ห้องเรียน ๗ ละ 60 คน มีนักศึกษาหญิงอยู่ 7 คน

เรียนวิชาละ 50-55 นาที พัก 5 นาที กลางวันพักรับประทานอาหาร 1 ชั่วโมง เกือบทั้งหมดพักรับประทานอาหารหลังดึกเตรียมฯ มีแม่ค้ามาจำหน่ายในราคาถูก 3-4 เจ้า ข้าวแกงจานละ 3 สตางค์ ขนมถ้วยละสตางค์ ช่วงพักจะร่วมกันร้องเพลงไทยสากล

ผู้สอน เชื้อ ปริญญาวัช, สุวัฒน์ นิลรังสี, สมบูรณ์ นิลรังสี, อาณัติ ออกนิษฐ์, ชื่น ศิลปบรรเลง, เทียม ไชยพุกษ์ ฝ่ายธุรการ ม.ร.ว.เชื้อชาย ทองแถม เป็นเลขานุการ

นักเรียนนายทหารสารวัตรสาธิต
การใช้ปืนต่อสู้รถถังด้วยกระสุน
จริงถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดลทอดพระเนตร
ณ ค่ายฝึกสวนลพบุรี ชลบุรี
เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 8

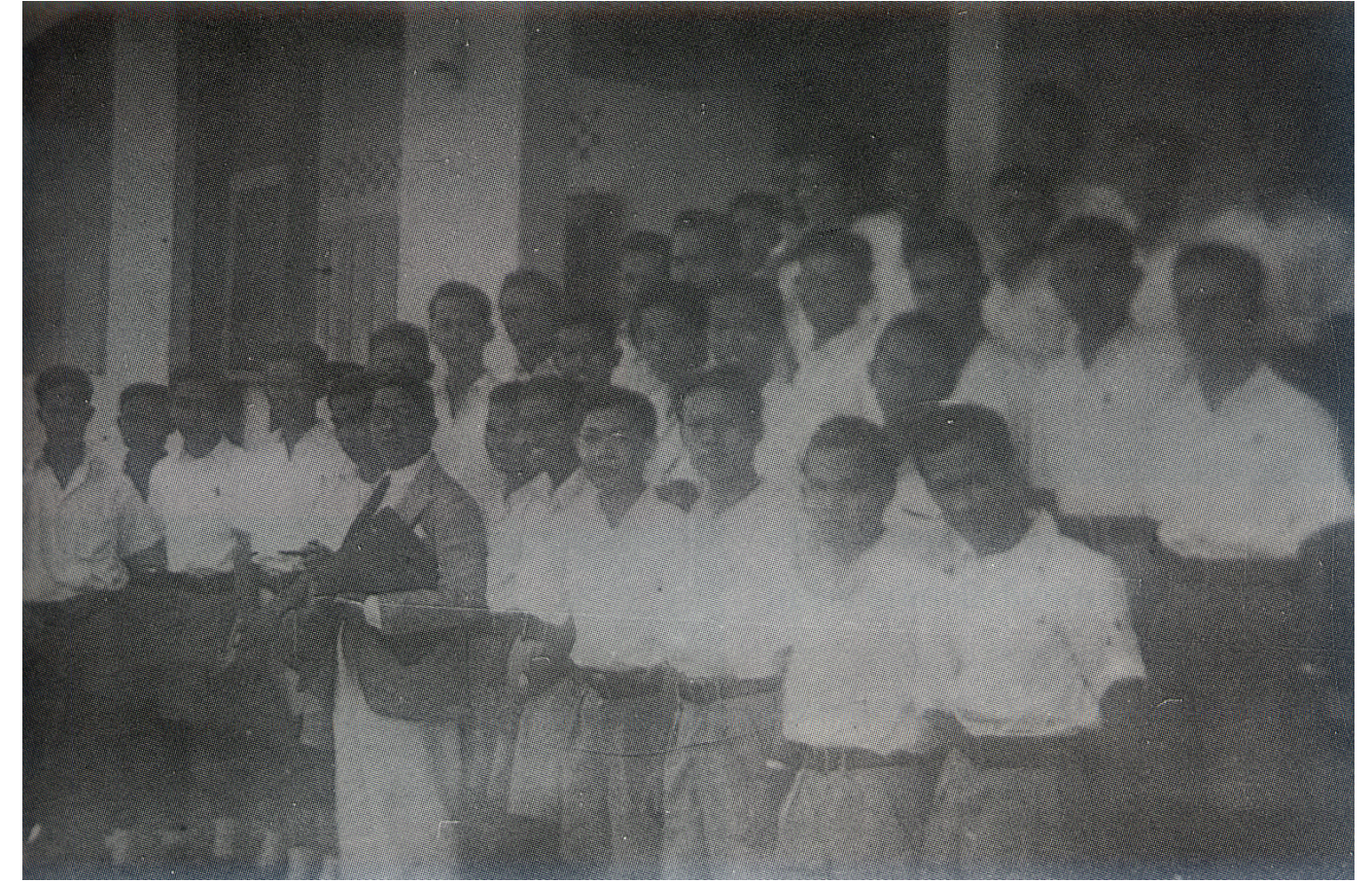
ต.ม.ธ.ก. รุ่น 8 เป็นชายล้วนทั้งรุ่น (เหมือนรุ่น 1) มีจำนวน 500 คน จากการยกเลิกหลักสูตรเตรียมปริญญา (สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง จัดการเรียนการสอนชั้นเตรียมฯ เพื่อเตรียมศึกษาต่อชั้นปริญญาสำหรับสถาบันของตนเอง) ไปใช้หลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้รุ่น 8 ต้องสอบตามข้อสอบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นข้อสอบเดียวกันทั่วประเทศ โดยเปิดให้โรงเรียนต่างๆ ที่สอนหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา (หรือเรียกกันในสมัยนั้นว่าชั้น ม.7 ม.8) ไปสอบเพื่อรับประกาศนียบัตรชั้นอุดมศึกษาเพื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นปริญญา

ผลการสอบตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พ.ศ. 2490 ปรากฏว่าผู้สอบได้ลำดับที่ 1-6 เป็นนักเรียนจากโรงเรียนเตรียมปริญญาของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ดังรายชื่อต่อไปนี้

1 นายประชุม ไชมฉาย	สอบได้ 80.90%	อันดับที่ 1 ของประเทศ
2 นายสมปอง สุจริตกุล	สอบได้ 77.60%	อันดับที่ 2 ของประเทศ
3 นายไสว เจริญยุทธ	สอบได้ 75.60%	อันดับที่ 3 ของประเทศ
4 นายผ่อง ธนศิริ	สอบได้ 74.80%	อันดับที่ 4 ของประเทศ
5 นายสมจิตต์ อินสิงห์	สอบได้ 74.30%	อันดับที่ 5 ของประเทศ
6 นายสกล พวงประยงค์	สอบได้ 73.40%	อันดับที่ 6 ของประเทศ

รุ่น 8 ใช้รถรางสายรอบเมืองเช่นเดียวกัน แต่เมื่อรถรางวิ่งมาจากพิพิธภัณฑฯ เลี้ยวที่มุมประตูใหญ่เป็นช่วงรถชลดตัว นักเรียนเตรียมฯ บางคนชอบกระโดดลงเพราะไม่มีป้ายจอดก่อนถึงป้ายท่าพระจันทร์ บางวันที่มีนักเรียนเตรียมฯ ขึ้นรถรางมาก มีกระชากเส้นเชือกที่ผูกเสาเหล็กโยงยึดกับสายไฟฟ้าที่ชิงพาดอยู่บนเสาไฟให้หลุดจากสาย ทำให้รถรางหยุด แล้วพากันวิ่งเข้าประตูมหาวิทยาลัย ซึ่งเมื่อเกิดบ่อยครั้งเข้า ต่อมารถรางจึงทำป้ายจอดให้

รุ่น 8 ไปนั่งพักผ่อนริมน้ำเจ้าพระยาได้แล้ว วันหนึ่งแม่ค้าข้าวแกงขึ้นราคาจากจานละ 50 สตางค์เป็น 1 บาท ทำให้มีการชักชวนกันไม่กินข้าวกลางวันที่โรงอาหาร

รุ่น 8 ท้อง ก. เมื่อ พ.ศ. 2489 / รุ่น 8 เมื่อ พ.ศ. 2539 /
รุ่น 8 เมื่อ พ.ศ. 2538

การยุบแผนก ต.ม.ธ.ก.

ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากผลของสงคราม

ผลจากภัยทางอากาศ ม.ธ.ก. ต้องจ่ายเงินเพิ่ม 5,300 บาท ใน พ.ศ. 2486 เพื่อพรางสถานที่ และจัดอาคารเป็นสถานพยาบาลชั่วคราวช่วยเหลือผู้ประสบภัย ในปีต่อมาภาระจ่ายให้สถานพยาบาลเพิ่มเป็น 80,000 บาท ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2487 ต้องจ่ายเงินซ่อมตึกโดมและอาคารเป็นการชั่วคราวไปก่อน 15,000 บาท การซ่อมแซมขนาดใหญ่ทำในปี พ.ศ. 2490 ใช้เงินถึง 317,000 บาท โดยไม่รวมงบประมาณซื้อของใช้ พัสดุและครุภัณฑ์

กองเชียร์ฟุตบอลประเพณีฯ-ธรรมศาสตร์ ในการแข่งขันครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2480 ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เก็บเงินบำรุงการทหาร ธรรมศาสตร์หน้าฯ 4-1

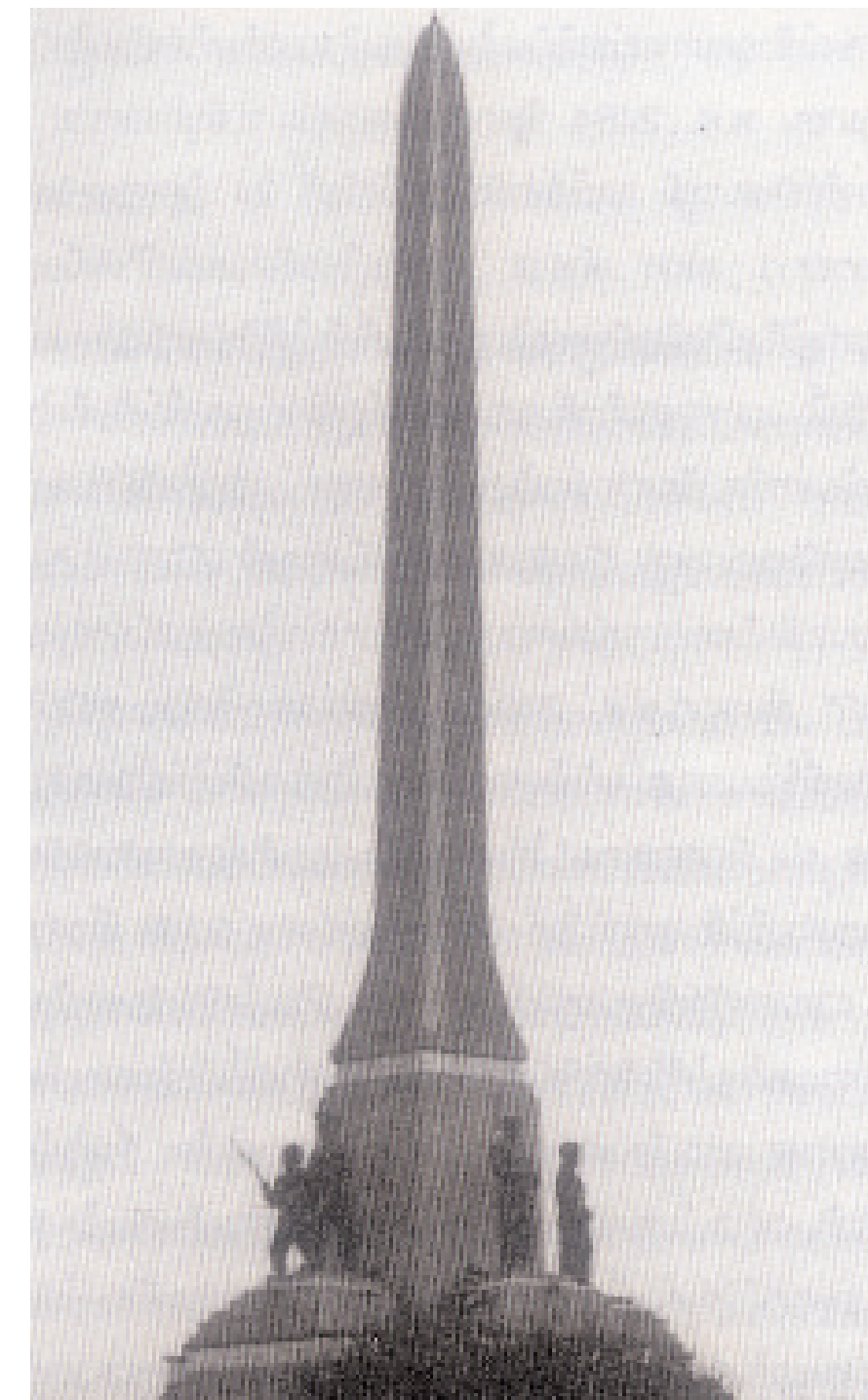

นายวิจารณ์ สุลิทานนท์อบรมนักเรียนนายสิบสารวัตรการที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

ปัญหาการเงินของ ม.ธ.ก. นอกจากค่าใช้จ่ายจากผลของสงครามแล้วยังรับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจหลังสงครามด้วย จำเป็นต้องเพิ่มเงินเดือนค่าจ้างเพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อาจารย์ จากปี พ.ศ. 2483-2489 ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น 2 เท่า เงินเดือนแผนกปริญญาเพิ่มขึ้น 3 เท่า โดยแผนกเตรียมฯ ก็มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากพอกัน แต่เหตุผลหลักของการยุบแผนกเตรียมฯ คือ กระทรวงศึกษาธิการบริหารจัดการศึกษาชั้นเตรียมอุดมเอง

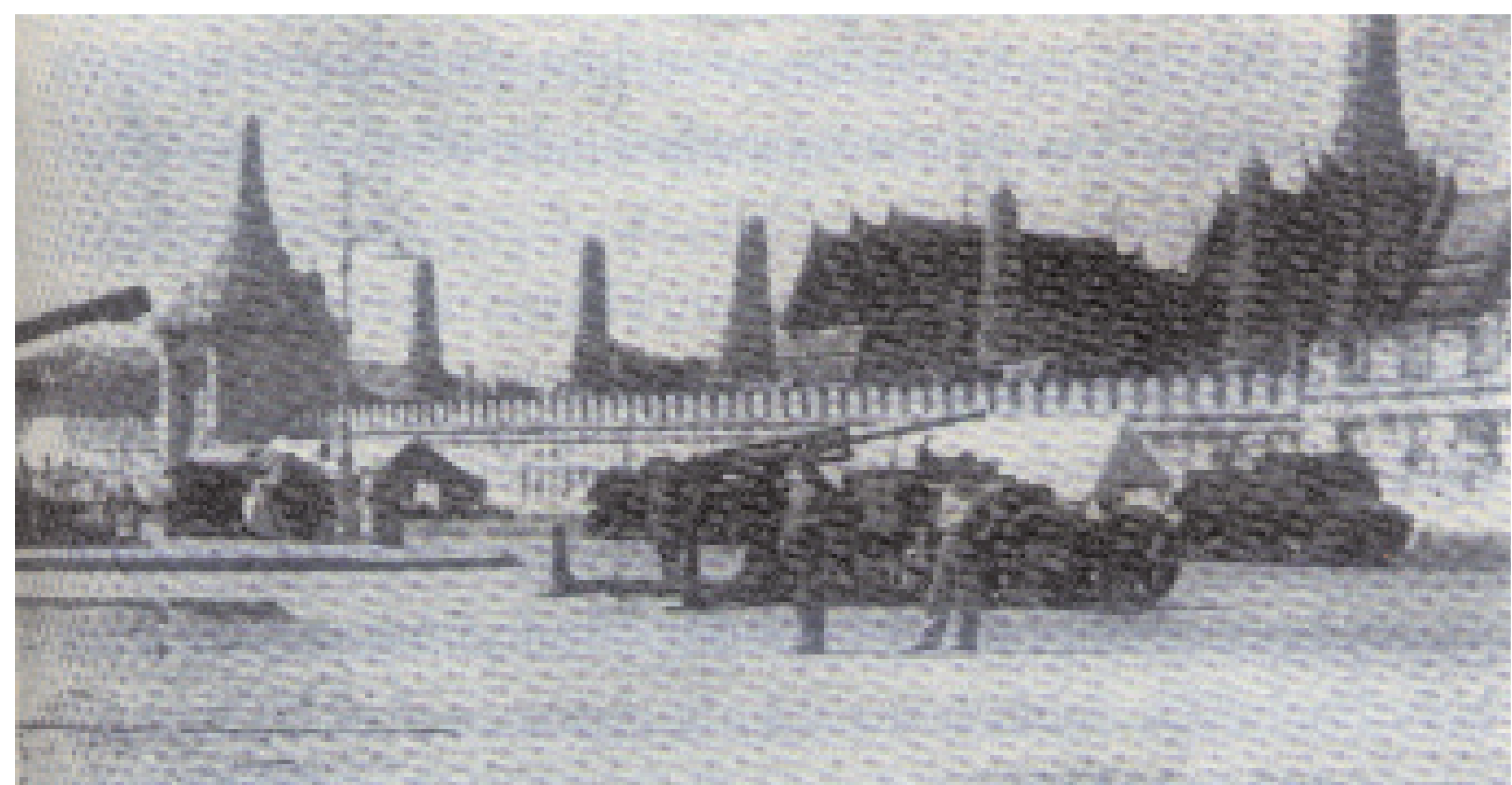
ในเรื่อง “ต.ม.ธ.ก. รุ่น 9 ก็มีด้วยหรือ” รุ่น 5 คนหนึ่ง เล่าว่าในระหว่างที่เรียนชั้นเตรียมฯ อยู่ ได้รับหมายเกณฑ์ทหารใน พ.ศ. 2486 เป็นพลทหารเสนารักษ์ สังกัดหน่วย ร.พัน 6 กรมทหารราบที่ 13 โดยมี พันโทประภาส จารุเสถียร (ยศขณะนั้น) เป็น ผ.บ.พัน ประจำการและพักเรียนอยู่ 3 ปี จนถึง พ.ศ. 2490 จึงถูกปลดประจำการ ได้ระดับยศสิบตรี แต่ต้องพักรักษาตัวจากโรคมาลาเรียเรื้อรังอยู่ครึ่งปี ต่อมาปลายปี พ.ศ. 2490 ได้ทราบข่าวจากเพื่อนว่า ม.ธ.ก. กำลังเปิดให้นักเรียน ต.ม.ธ.ก. ทุกรุ่นตั้งแต่ 1-8 ที่ตกค้างไม่จบเนื่องจากภัยสงคราม หรือเหตุอื่น ๆ ให้รายงานตัว เพื่อรับการอบรมพิเศษและสอบผ่าน ต.ม.ธ.ก. ปี 2 เป็นนักศึกษา ม.ธ.ก. ปี 1 เมื่อต้นปี พ.ศ. 2491 ได้พยายามเรียนเพื่อให้ได้ ธ.บ. แต่สุดท้ายปี พ.ศ. 2495 ก็สอบผ่านเรียนจบได้ในที่สุด

การเมืองไทย หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กับ ม.ธ.ก.

อนุสรณ์แก่ผู้เสียชีวิตรบในสงครามกับอินโดจีน

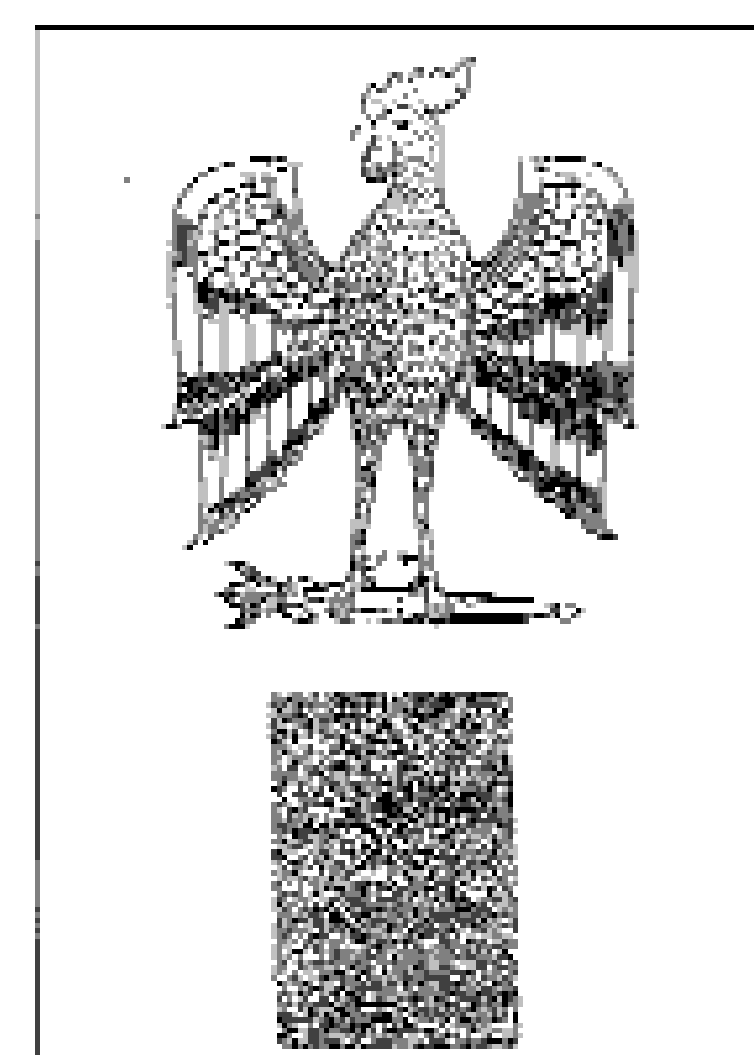
ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489 และมีการเลือกตั้งทำให้นายปรีดี พนมยงค์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อเกิดกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ขึ้นมาไม่นาน ส่งผลให้นายปรีดี ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐบาลพลเรือนต่อมาก็ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลก ในทางการเมืองมีความขัดแย้งรุนแรงกับพรรคประชาธิปัตย์ นำไปสู่การรัฐประหารวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ซึ่งนายปรีดี ต้องลี้ภัยทางการเมือง

การรัฐประหารในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490

พ.ศ. 2492 นายปรีดี เดินทางกลับมาก่อ “กบฏวังหลวง” พยายามยึดอำนาจโดยได้รับการสนับสนุนจากกองทัพเรือแต่ล้มเหลว ภายหลังต้องเดินทางออกไปลี้ภัยอีกครั้ง ทั้งกองทัพเรือ

และ ม.ธ.ก. ถูกเพ่งเล็งอย่างหนัก ต่อมาใน พ.ศ. 2494 กองทัพเรือก่อ “กบฏแมนฮัตตัน” พยายามยึดอำนาจอีกครั้งแต่ก็ล้มเหลว มีการประกาศรัฐประหารเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 หันกลับไปประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2495 ให้อำนาจจับกุมคุมขังนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนนักศึกษาที่มีความคิดแตกต่าง

“ไก่” สัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ใน ม.ธ.ก. มีการเรียกร้องให้เพิ่มเวลาเรียนของนักศึกษาจากสัปดาห์ละ 20 ชั่วโมงเป็น 30 ชั่วโมง, มีการคัดค้านนักศึกษาออกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มาลงทะเบียนเรียนเป็นเวลานาน, มีการบังคับขายหุ้นธนาคารเอเชียที่เป็นทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยให้ต้องพึงพางบประมาณจากกรมมหาวิทยาลัย, ผู้บริหารมหาวิทยาลัยชุดเดิมถูกปลดออก

พ.ศ. 2491 มีการจัดกวดสิทธิผู้สำเร็จปริญญาตรีธรรมศาสตร์บัณฑิต (ธ.บ.) ไม่ให้เข้าเป็นสมาชิกเนติบัณฑิตยสภา ดังที่เคยเป็นมาในอดีต แต่ต้องไปอบรมก่อนจึงเข้าเป็นสมาชิกได้ เรื่องนี้มีการเจรจาทอรองกันไปอีกหลายปี, มีการออก “กฎ ก.พ. ฉบับที่ 110” จำกัดสิทธิผู้สำเร็จ ธ.บ. ในการเข้ารับราชการฝ่ายปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่เคยได้รับสิทธิบรรจุเป็น **ปลัดอำเภอ** ได้ แต่ให้บรรจุได้แค่ชั้นจัตวาอันดับ 3 ส่วนผู้ที่จบปริญญาตรีรัฐศาสตร์บัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บรรจุเป็นปลัดอำเภอได้แต่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
ดำรงตำแหน่งอธิการบดีคนแรกของธรรมศาสตร์
ระหว่าง พ.ศ. 2495-2500

ม.ธ.ก. หรือ ม.ธ.

ภายหลังกบฏวังหลวง วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2492 ฝ่ายรัฐบาลในเวลานั้น
ทำบันทึกเสนอว่าควรปรับปรุง 2 ประการคือ ประการแรก ขอให้ตัดคำว่า
“การเมือง” ออกจากชื่อมหาวิทยาลัย ประการที่ 2 ให้ปรับโครงสร้างเป็นระบบ
แยกคณะ ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยใช้เวลาเพียง 3 เดือน (มีนาคม-มิถุนายน
พ.ศ. 2492) เสนอให้เปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยเป็น “มหาวิทยาลัยกรุงเทพ”
และให้แยกออกเป็น 3 คณะ คือ คณะนิติศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, และคณะ
เศรษฐศาสตร์-พาณิชยศาสตร์และการบัญชี และเสนอเป็น
“ร่างพระราชมหาวิทยาลัยกรุงเทพ พ.ศ.2492” โดยใช้เวลาเพียง 2 วัน
(วันที่ 15-17 มีนาคม พ.ศ. 2492)

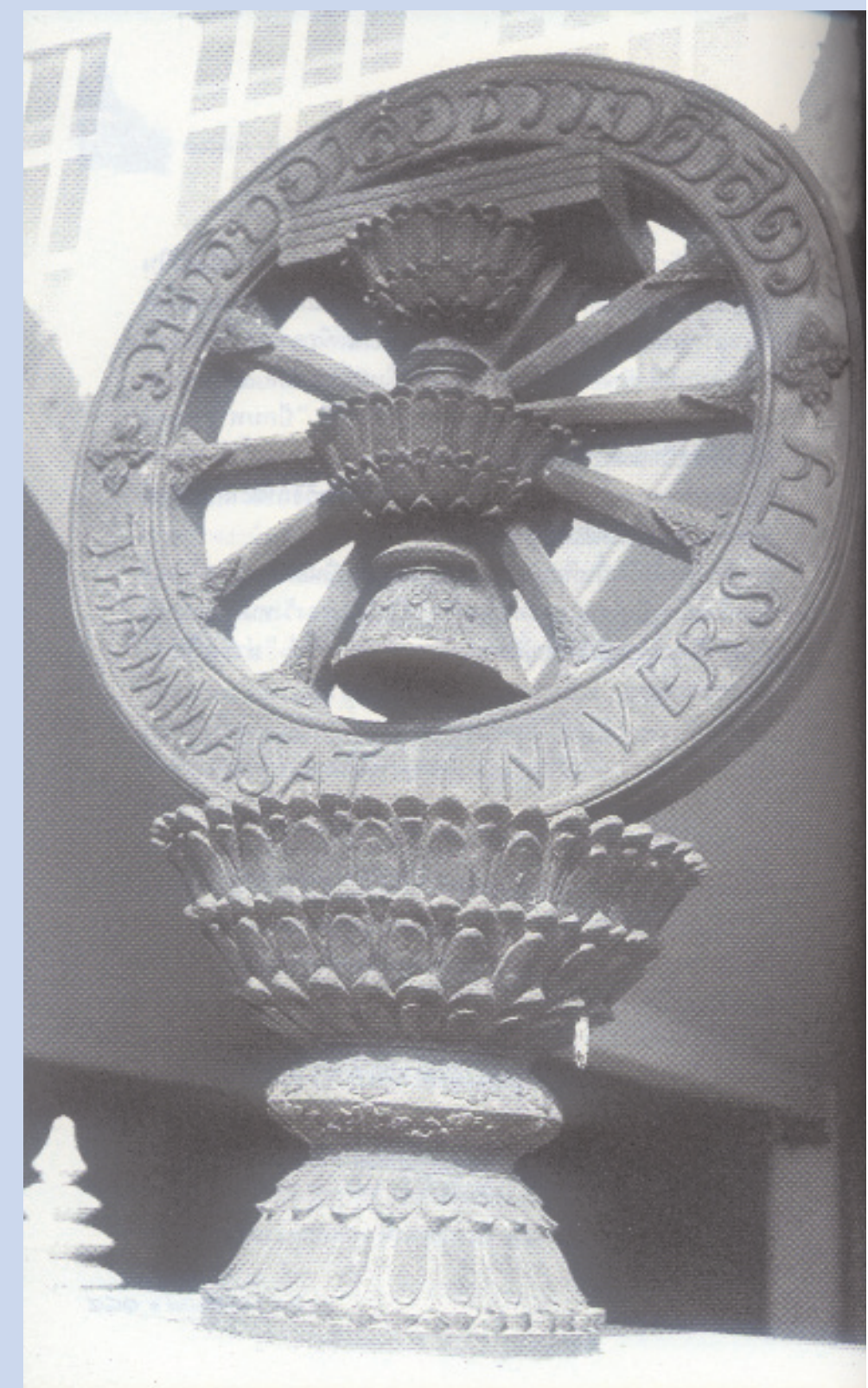
การประกาศใช้พระราชกำหนดจะสร้างความไม่พอใจของนักศึกษา เนื่องจากปรับตัวกับ
ระบบใหม่ไม่ทัน จึงมีผู้เสนอให้คงคณะเดิมเอาไว้ รวมเป็น 4 คณะ แต่ขุนประเสริฐสุภ
มาตรา เสนอให้แยกระหว่างคณะเศรษฐศาสตร์กับคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี และ
ให้ยกเลิกธรรมศาสตร์บัณฑิตโดยลดยุติไปชั่ว ๆ ทีละปี อันนำไปสู่ประกาศวันที่ 14 มิถุนายน
พ.ศ. 2492 ให้แยกจัดการศึกษาเป็น 4 คณะ และยกเลิกการรับบุคคลเข้ามาในหลักสูตร
ธรรมศาสตร์บัณฑิตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นไป กับให้นักศึกษาที่เข้ามาก่อน
พ.ศ. 2492 ที่ไม่ประสงค์ย้ายไปเรียนคณะอื่นๆ ให้เรียนได้ถึงปี พ.ศ. 2496 โดยค่อยๆ
ลดการบรรยายไปที่ละปี เริ่มจากการบรรยายของชั้นปี 1

เรื่องการเปลี่ยนชื่อ ม.ธ.ก. ได้นำมาพิจารณาอีกครั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2492
มีผู้เสนอชื่อ “มหาวิทยาลัยกรุงเทพ” “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และรัฐศาสตร์”
และ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”

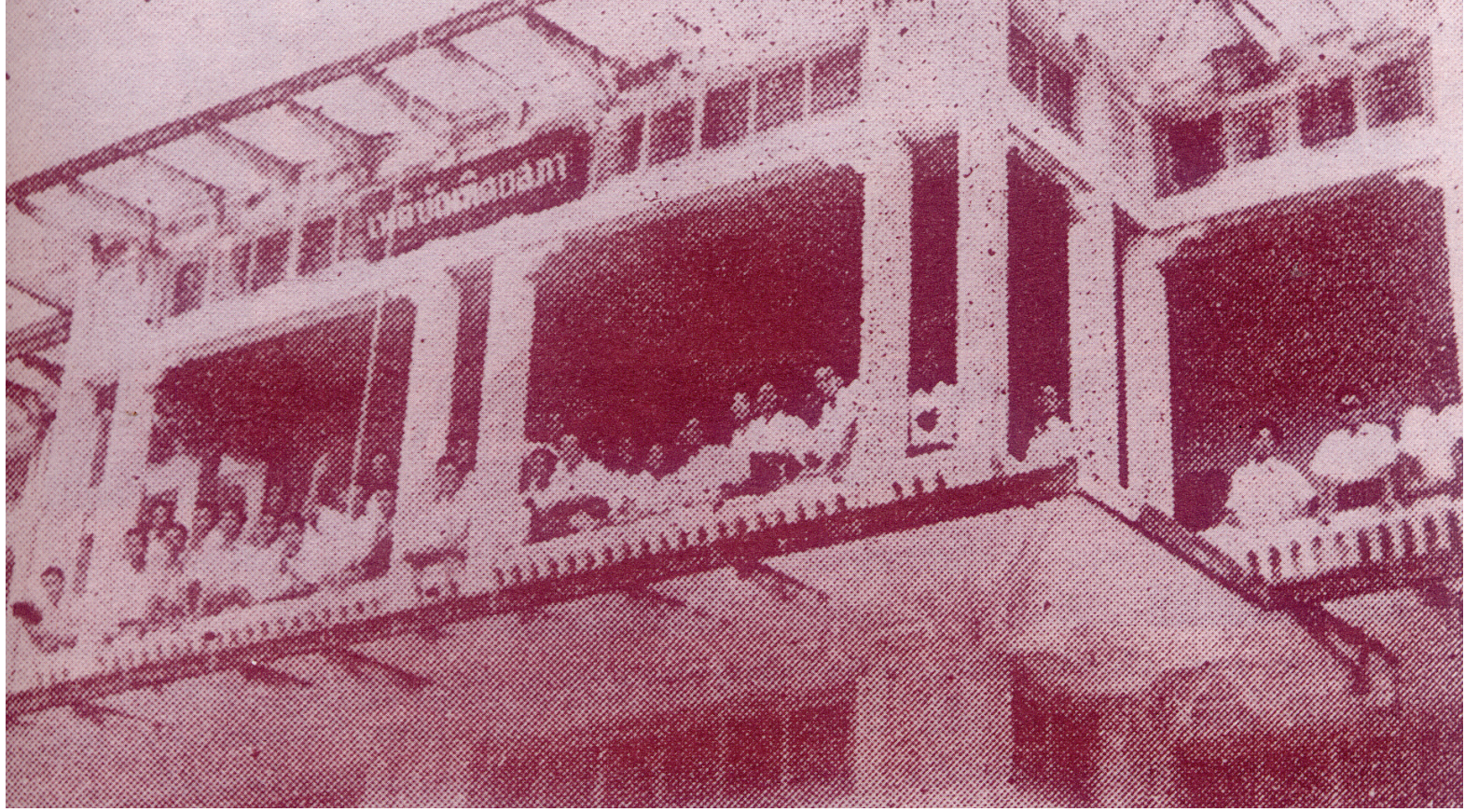
จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
สวมเสื้อครุยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์และดำรงตำแหน่งอธิการบดี ม.ธ.
พ.ศ. 2495-2500

ต้นปี พ.ศ. 2493 มีการบรรจุร่าง พ.ร.บ.ฯ เข้าไปในระเบียบวาระของที่ประชุมสภาผู้แทน
ราษฎร แต่ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2493 มีมติคณะรัฐมนตรีให้ถอนร่าง พ.ร.บ.ฯ ออกมา
เพื่อให้แก้ไขเรื่องให้พนักงานมหาวิทยาลัยมีสิทธิยื่นขำราชการอื่นในการรับบำเหน็จและ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ต่อมายังมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องชื่อทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
อีกหลายครั้ง ผ่านขั้นตอนการส่งร่าง พ.ร.บ.ฯ กลับไปให้คณะรัฐมนตรีเมื่อต้นปี
พ.ศ. 2494 ผ่านขั้นตอนในสภาผู้แทนฯ เพื่อพิจารณาอนุมัติในช่วงต้นปี พ.ศ. 2495
สุดท้ายสภามหาวิทยาลัยลงมติรับชื่อ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2495

ธรรมาจักร สัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ แรกเป็นเพียงตราประทับบน
พื้นอง วนกระทั่งงานฟุตบอลประเพณี เมื่อ
พ.ศ. 2505 จึงได้สร้างธรรมาจักรจำลองขึ้น
เพื่อร่วมแท่นเดียวกับ “พระเกี้ยว”
ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย

นักศึกษาส่วนหนึ่งจะไปอาศัยเรียนที่เทคโนดิกนิกยสภา และบางส่วนไปเรียนที่โรงอาหารของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

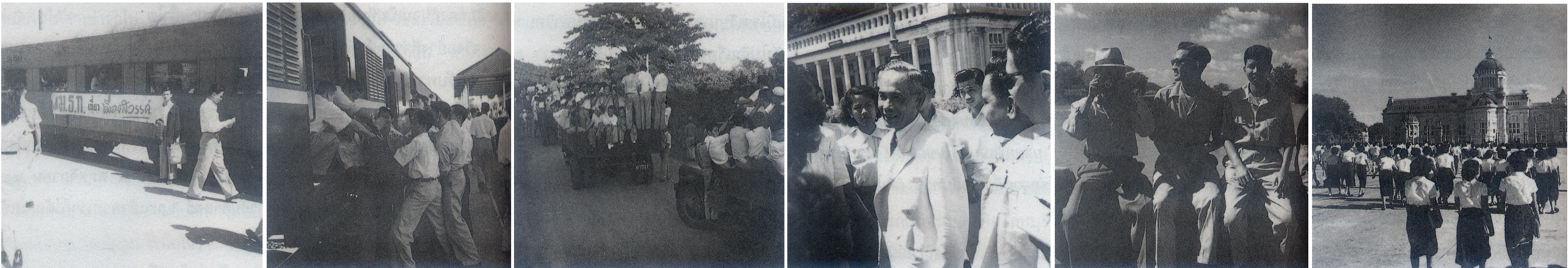
ภายหลังกบฏแมนฮัตตัน วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2494 กองทัพเข้ายึด ม.ธ.ก. มีคำสั่งปิดมหาวิทยาลัยไม่มีกำหนด เจ้าหน้าที่และกิจการของ ม.ธ.ก. ถูกสั่งย้ายออกภายใน 24 ชั่วโมง มีประกาศเปิดเรียนตั้งแต่วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2494 นักศึกษา ม.ธ.ก.ไม่มีที่เรียน ส่วนหนึ่งไปอาศัยเรียนที่อาคารเนติบัณฑิตยสภา (ศาลฎีกาปัจจุบัน) อีกส่วนหนึ่งไปอาศัยเรียนที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2494 มีข่าวทหารขอซื้อมหาวิทยาลัยด้วยเงิน 5 ล้านบาท และผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เป็นสมาชิกคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เห็นว่าควรขาย

เมื่อมีการบรรจุกระทู้อเรื่อง ม.ธ.ก. เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร ในเช้าวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2494 นักศึกษา ม.ธ.ก. ชุมนุมกันมากถึง 2,000 คนเศษ ตั้งต้นจากเนติบัณฑิตยสภาขึ้นก่อนเดินทางไปหน้ารัฐสภาสมทบกับนักศึกษาที่รออยู่ที่นี่ และมีนักศึกษาจากสถาบันอื่นมาร่วมด้วยอีก 200 คนเศษ แต่การตอบกระทู้อในสภาผู้แทนฯ ไม่เป็นผล จึงมีนักศึกษาเริ่มตะโกนกันเป็นกลุ่มๆ ว่า “พบจอมพล” สักระยะหนึ่ง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ก้าวมาหากลุ่มนักศึกษา ผู้นำนักศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า “ขอ ม.ธ.ก. คืน จอมพล” จอมพลกล่าวว่า “ได้ ต้องคืนให้แน่” นักศึกษากล่าวว่า “ขอกำหนดเด็ดขาดเพราะนักศึกษาจะสอบเดือนธันวาคมนี้” ได้คำตอบว่า “ต้องได้เข้าที่เดิมภายในเดือนธันวาคม”

นักศึกษา ม.ธ.ก. เรียงรอกันที่ถนนหน้าวิทยาลัยจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2494 หลังจากนั้น นักศึกษาราว 3,000 คน ได้บุกเข้ายึด ม.ธ.ก. คืน เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ปีเดียวกัน ฉะนั้นจึงเรียกวันนี้ว่า “วันธรรมศาสตร์สามัคคี”

ในการเดินทางกลับจากไปเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ของนักศึกษา ม.ธ.ก. (มีการจัดเป็นประจำทุกปี) จัดโดยนายชาญ แก้วชูไส ประธานแผนกทัศนศึกษา มีข่าวว่าเมื่อกลับถึงกรุงเทพฯ แล้วนักศึกษาทั้งหมดจะเดินทางบุกเข้าไปในมหาวิทยาลัย จึงมีนักศึกษา ม.ธ.ก. ที่นครสวรรค์ อุดรฯ และลพบุรี เข้าร่วมเดินทางมากรุงเทพฯ ด้วย ในเช้าวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 นักศึกษา ม.ธ.ก. จำนวน 1,000 คนเศษ เดินทางขึ้นรถยนต์ 15 คันจากหัวลำโพง ฝ่าทหารยามเฝ้าประตูท่าพระจันทร์เข้ามารวมกันอยู่ที่สนามฟุตบอล ทางทหารทยอยคืนสถานที่ให้ทีละส่วนจากต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2494 จนถึงปลายปี พ.ศ. 2497 จึงแล้วเสร็จ ทั้งวันที่ 11 ตุลาคม และวันที่ 5 พฤศจิกายน ได้กลายเป็นวันสำคัญ มีงานเฉลิมฉลองโดยจัดรวมกันในวันที่ 5 พฤศจิกายน ของทุกปี เป็นวันธรรมศาสตร์สามัคคี เพื่อธำรงรักษาคำขวัญ “รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย” โดยถือเป็นวันสำคัญเรื่อยมาจนถูกยกเลิกใน พ.ศ. 2503 ก่อนเปลี่ยน “วันธรรมศาสตร์” เป็นวันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปี ใน พ.ศ. 2506

ชาว ม.ธ.ก. สู่เมืองสวรรค์ เมื่อ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2494 / เวะสถานีรถไฟ ชาว ม.ธ.ก. ส่งเสบียงให้ / นำเที่ยวโดยรถบรรทุกของทหาร / 11 ตุลาคม พ.ศ. 2494 พบจอมพล ป. พิบูลสงคราม “เจ้าแม่โง่งของเราคืนมา” / อเนก วงโยธา, ปาล พนมยงค์ ที่วังบวรวิเศษ / ชาว ม.ธ.ก. เดินขบวนสู่สภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2494

ความเป็นธรรมศาสตร์และการเมือง

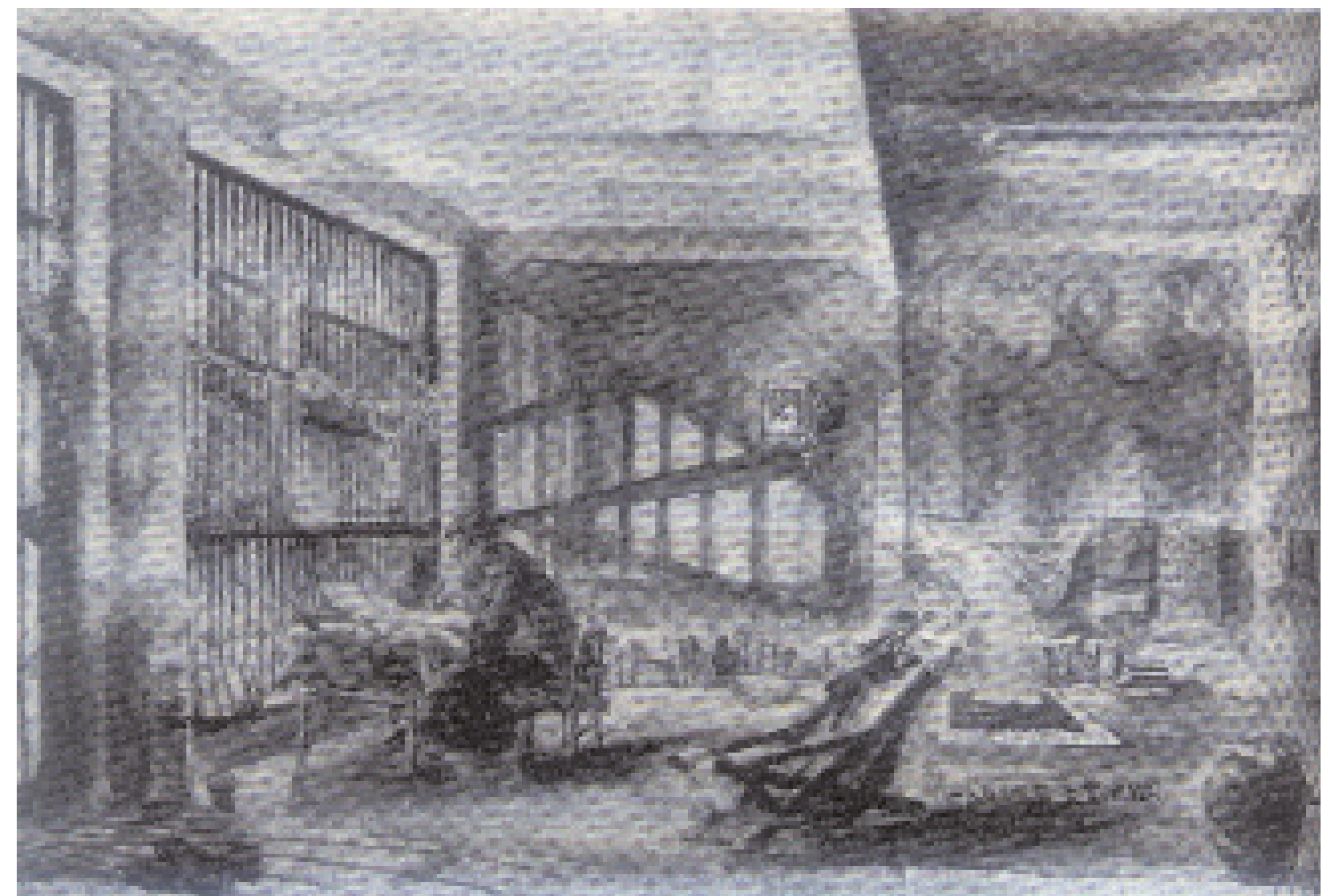
บริติช-พูนศุข พนมยงค์ ในบ้านจอร์เจีย ฝรั่งเศส

ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2495 รัฐบาลได้กวาดจับครั้งใหญ่ ตั้งแต่นายทหารเรือชั้นผู้ใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับกบฏวังหลวงและกบฏแมนฮัตตัน รวมทั้งท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ และนายปาล พนมยงค์ ตลอดจนผู้ใกล้ชิดและสัมพันธ์กับนายปรีดี ก็ถูกจับกุมด้วย มีนักศึกษา ม.ธ.ก. ถูกจับ 19 คน

ก่อนหน้านี้ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2494 มีประกาศห้ามนักศึกษา 9 คน เข้าฟังคำสอน 1 ปี และห้ามเข้าสถานที่เรียน ต่อมาวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2494

มีคำสั่งลบบชื่อนักศึกษา 5 คน ซึ่งได้รับคำตัดสินยกฟ้องในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2496 และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาจากคณะรัฐประหารและคณะรัฐบาลแทบทั้งหมด โดยผู้บริหาร ม.ธ.ก. ชุดที่เคยบริหารมาก่อน พ.ศ. 2490 ไม่หลงเหลือเลยนอกจาก ขุนประเสริฐศุภมาตรา เช่นเดียวกับนักเรียน ต.ม.ธ.ก. ทุกรุ่นที่ผ่านขึ้นไปเรียน ม.ธ.ก. ต้องเรียนจบ ธ.บ. ทั้งหมดใน พ.ศ. 2496

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้เขียนไว้ใน “ดูนักศึกษา ม.ธ.ก. ด้วยแว่นขาว” ใน พ.ศ. 2495 ว่า “นักศึกษาและบัณฑิตของ มธก. มีความรักในมหาวิทยาลัยของเขา มิใช่เพราะเหตุแต่เพียงว่าเขาได้เรียนในมหาวิทยาลัยนี้ เขาได้วิชาความรู้ไปจากมหาวิทยาลัยนี้ เขารักมหาวิทยาลัยนี้เพราะว่ามีธาตุบางอย่างของมหาวิทยาลัยนี้ที่สอนให้เขารู้จักรักคนอื่น รู้จักคิดถึงความทุกข์ยากของคนอื่น เพราะว่ามหาวิทยาลัยนี้ไม่กักกันเขาไว้ในอุปาทานและความคิดที่จะเอาแต่ตัวรอดเท่านั้น ชาว มธก. รักมหาวิทยาลัยของเขาเพราะว่ามหาวิทยาลัยของเขา รู้จักรักคนอื่นด้วย” เปลื้อง วรรณศรี แต่งบทกวีที่มีชื่อเสียงใน พ.ศ.2495 ว่า

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ขณะอยู่ในคุกบางขวาง ภาพสีน้ำโดย อัก แซลิ้ม บรรณธิการ น.ส.พ. จวนหมิงเป้า

“สิ่งเหล่านี้ที่โดมโหมจิตข้า

หากขาดโดม...เจ้าพระยา...ท่าพระจันทร์

ให้เกรงกล้าเดือนปีไม่มีหวัน

ก็ขาดสัญลักษณ์พิทักษ์ธรรม”

เรื่องราวของ ต.ม.ธ.ก. ทั้ง 8 รุ่น อยู่เคียงข้างกับเรื่องราวของนักศึกษา ม.ธ.ก. ยุคแรก ในสมัยที่ยังมีผู้ประศาสน์การและคณะผู้บริหารชุดที่บุกเบิกการสร้างตลาดวิชาเพื่อจัดการศึกษาให้แก่ราษฎรอย่างเต็มที่ ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้าร่วมเป็นเสรีไทย และร่วมต่อสู้เพื่ออำรุงรักษา ม.ธ.ก. อันเป็นที่รักยิ่ง เรื่องราวของกลุ่มคนหนุ่มสาวรุ่นแรกผู้ผูกพันชีวิตและความทรงจำไว้กับ ม.ธ.ก. และร่วมสร้างคุณค่าความหมายของความเป็นธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นมา ต่อจากที่ผู้ประศาสน์การและคณะผู้สอนเจ้าหน้าที่ ม.ธ.ก. รุ่นแรกได้ร่วมกันเริ่มต้นไว้

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 3 ในชุดลูกเสือสมุทรสาคร

12

จัดโดย หอจดหมายเหตุและหอประวัติศาสตร์เกียรติยศ
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
www.arc.tu.ac.th โทรศัพท์ 0-2613-3840-1
email tuarchives@yahoo.com